

DRUŽINSKO BRANJE IN RAZVOJ PISMENOSTI V PREDŠOLSLEM OBDOBJU

Raziskovalna naloga

December 2023

Barbara Radek

KAZALO

POVZETEK	1
UVOD	2
I TEORETIČNI DEL	4
1 OPREDELITEV PISMENOSTI	4
1.1 Pismenost v predšolskem obdobju	5
2 BRALNA PISMENOST	7
2.1 Gradniki bralne pismenosti	9
2.2 Raziskave in projekti o bralni pismenosti	10
2.2.1 Mednarodna raziskava PISA	10
2.2.2 Raziskava PIRLS	12
2.2.3 Projekt Opolnomočenje učencev	13
3 DRUŽINSKA PISMENOST	14
3.1. Družinsko branje	16
3.2 Družinske dejavnosti, povezane s pismenostjo	18
3.3 Pomen branja v predšolskem obdobju	18
3.4 Slovenski projekti, ki spodbujajo družinsko pismenost	19
II EMPIRIČNI DEL	21
4 METODOLOGIJA	21
4.1 Raziskovalna metoda	21
4.2 Raziskovalni vzorec	21
4.3 Postopek zbiranja podatkov	21
4.4 Postopek obdelave podatkov	21
5 INTERPRETACIJA REZULTATOV	22
6 SKLEPNE UGOTOVITVE	50
7 LITERATURA IN VIRI	52
8 PRILOGE	56

POVZETEK

Strokovnjaki opozarjajo na vsestranski pomen dobro razvite bralne pismenosti tako za posameznika kot za družbo. Mednarodne raziskave ugotavljajo, da bralna pismenost v svetu pada. Sodelovanje staršev pri branju otrok je najpomembnejši dejavnik začetne bralne pismenosti. Branje otroku, predvsem v družini, je ključno za njegov jezikovni in intelektualni razvoj. Vplivi domačega okolja so pomembni, saj se močno odražajo na otrokovi uspešnosti v procesu opismenjevanja. Spodbujanje družinskega branja prispeva tako k bralni vzgoji otrok kot k bralni kulturi odraslih.

V teoretičnem delu raziskovalne naloge smo opredelili pojem pismenosti in se osredotočili na bralno in družinsko pismenost. Opisali smo načine, kako spodbujati branje doma.

V empiričnem delu smo predstavili raziskavo, ki s pomočjo anketnega vprašalnika prikazuje, kakšen odnos imajo starši do družinskega branja, na kak način poteka in kaj jim pomeni.

Ključne besede: družinsko branje, bralna pismenost, predšolska vzgoja, zgodnja pismenost, vloga staršev pri branju

ABSTRACT

Experts point to the versatile importance of well-developed reading literacy, both for the individual and for society. International research shows that reading literacy is declining in the world. Parental involvement in their children's reading is the most important factor in initial reading literacy. Reading to a child, especially in the family, is crucial for a child's linguistic and intellectual development. The influences of the home environment are significant, as they strongly reflect the child's success in the literacy process. Promoting family reading contributes to both the reading education of children and the reading culture of adults.

In the theoretical part of the research paper, we defined the concept of literacy and focused on literacy and family literacy.

In the empirical part, we presented a research that uses a survey questionnaire to show what attitudes parents have towards family reading, how it takes place and what it means to them.

Keywords: family reading, reading literacy, preschool education, early literacy, the role of parents in reading

UVOD

Družinska pismenost je ena izmed vrst pismenosti, ki je izredno pomembna za otrokov vsestranski razvoj, saj omogoča razvoj komunikacije od otrokovega najzgodnejšega obdobja tako znotraj družine kot kasneje tudi izven nje. Otrok se s prvo pismenostjo srečuje že od otroštva, in sicer najprej v domačem okolju - v družini, kjer razvoj branja in pisanja poteka v veliki meri v spontanih dejavnostih v vsakodnevnih dogodkih. Ravno starši so namreč tisti, ki se prvi pogovarjajo z otrokom, se z njim igrajo, mu pripovedujejo, berejo. Ob njih se otrok prvič sreča s knjigo. Zaradi tega so vplivi domačega okolja tako zelo pomembni, saj so v družinskem okolju otroci deležni kakovostnih spodbud, kar ima kasneje vpliv na otrokov govorni razvoj in porajajočo se pismenost. Vse to se kasneje močno odraža na otrokovi uspešnosti v procesu opismenjevanja. Družinska pismenost v predšolskem obdobju ima ravno zato kasneje pomemben vpliv na šolski uspeh, predvsem na učenje branja in razvijanje jezikovne zmožnosti.

Namen raziskovalne naloge je bil raziskati družinsko pismenost.

Zastavili smo si naslednje cilje:

- ugotoviti, na kakšen način starši doma spodbujajo otrokovo pismenost in ali sploh jo,
- spoznati, kako pogosto in kdaj berejo otroku,
- ugotoviti, kako pogosto obiskujejo knjižnico,
- spoznati, katero zvrst knjige najpogosteje preberejo otroku.

Postavili smo si naslednja raziskovalna vprašanja:

- Kdo izmed družinskih članov največkrat bere otroku?
- Kako pogosto starši berejo otroku?
- Kakšno zvrst literature izberejo za branje?
- Kako pogosto z otrokom obišejo knjižnico?
- V katerem delu dneva berejo otroku?
- Ali se starši z otrokom pogovorijo o vsebini prebranega?
- Kako pomembno se jim zdi družinsko branje in pismenost otroka v predšolskem obdobju?

Oblikovali smo naslednje hipoteze:

H1: Predvidevamo, da v družini doma otroku berejo matere pogosteje kot očetje.

H2: Družinsko branje je v družini prisotno večkrat na teden.

H3 : Najprimernejši del dneva za branje z otrokom je večer.

H4: Predvidevamo, da je največkrat prebrana zvrst, ki jo starši preberejo otroku, klasična slikanica.

H5: Starši se z otrokom o vsebini prebranega pogovorijo.

H6: Starši radi z otrokom obišejo knjižnico.

H7: Otrok sodeluje pri izbiri knjige.

H8: Starši se zavedajo, da je družinsko branje pomembno za razvoj otrokove pismenosti.

H9: Predvidevamo, da starši doživljajo branje kot nekaj lepega.

H10: Otrok si želi, da mu starš bere knjigo.

Raziskovalna naloga zajema teoretični in empirični del. V teoretičnem delu smo opredelili pojem pismenosti, porajajočo se pismenost, družinsko pismenost, vlogo staršev pri branju, v empiričnem delu pa je prikazana raziskava, ki na podlagi anketnega vprašalnika interpretira mnenja staršev o družinski pismenosti. Uporabili smo deskriptivno kavzalno-neeksperimentalno metodo pedagoškega raziskovanja.

Vzorec raziskave je neslučajnostni, in sicer namenski. Uporabili smo kvantitativno tehniko. Raziskava je zajela mnenja staršev predšolskih otrok našega zavoda - Vrtca Najdihojca. Vzorec raziskave se nanaša izključno na naš zavod, saj smo želeli ugotoviti, v kolikšni meri starši našega vrtca podpirajo družinsko branje ter kakšno je njihovo mnenje in vloga pri razvijanju družinske pismenosti.

I TEORETIČNI DEL

1 OPREDELITEV PISMENOSTI

Pismenost je definirana najpogosteje kot sposobnost branja in pisanja (Grginič, 2006, str. 9).

Pečjak pojasnjuje, da je pojem pismenosti nemogoče pojasniti z eno samo definicijo, zato se uporablja v različnih pomenih. Branje in pisanje sta med seboj interaktivno tesno povezana, pogosto pa so predstavljene tudi skupne in razločujoče značilnosti branja v razmerju do pisanja (Pečjak, 2010).

Teoretičarke M. Križaj-Ortar, M. Bešter in S. Pečjak so pismenost definirale preko modela opismenjevanja, pri katerem so vse štiri sporazumevalne dejavnosti (branje, pisanje, poslušanje, govorjenje) enakovredne. Te dejavnosti imajo pomembno vlogo pri sporazumevanju in imajo vpliv tudi na socialni in osebni razvoj posameznika (Grginič, 2006, str. 8).

Slovar slovenskega knjižnega jezika (2000, str. 884) razlaga pismenost dopolnjuje z znanjem obojega, torej branja in pisanja. Pismen človek je po tej definiciji tisti, ki zna brati in pisati. Opismenjevanje je opredeljeno kot učiti oziroma poučevati pisanje in branje, opismeniti pa naučiti se brati in pisati.

Po navedbah D. Haramija in P. Vilar (2017) je pismenost skupek pojmovanj, vrednot, norm, sporočil v zvezi z branjem, ki so prisotni v družbi in katerih namen je spodbujanje branja in izboljševanje odnosa do branja ne le v učnih situacijah, temveč tudi v vsakdanjem življenju. Pojasnujeta, da se pismenost razvija vse življenje na različnih področjih, v različnih okoliščinah in zajema vse človekove aktivnosti.

Pulko in Zemljak Jontes (2017) pojasnujeta, da se pismenosti otroci učijo v družini in jo razvijajo med vsakodnevnimi dejavnostmi, ko poslušajo pogovore svojih staršev. Otrok je namreč pri tem lahko aktivno vključen v pogovor, lahko pa zgolj poslušalec.

Grosman pravi, da se pismenost otroka začne oblikovati, ko se otrok seznanja s pisano besedo, ki jo spoznava v vsakdanjih situacijah. Strokovnjaki ugotavljajo, da je branje najpomembnejši dejavnik za razvoj vsesplošne pismenosti (Grosman, 2003).

Cenčič (1999) pismenost opredeljuje kot zapleteno, sestavljeno ter povezano dejanje, ki ne obsega le branja in pisanja, temveč tudi govorjenje in poslušanje.

Pečjak (2010) pravi, da je celotna pismenost preobsežna in kompleksna, da bi jo lahko pojasnili z enim modelom. Pri tem se je oprla na Thompkinsna (2003), ki je primerjal posamezne modele in teorije pismenosti s koščki sestavljanke, pri čemer je vsak delček (model ali teorija) prispeval k razumevanju celote.

L. Knaflič (2002, str. 38) pravi, da pismenost vključuje različne temeljne spretnosti (bralno, pisno, računsko, računalniško) in druge spretnosti ter določeno temeljno znanje (splošno poučenost o

svetu), kar posamezniku omogoča uspešno iskanje, izbiro in uporabo informacij za življenje v družbi.

V dokumentu *Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti* (2017, str. 3) je pismenost opisana kot »stalno razvijajoča se zmožnost posameznika in posameznice za razumevanje, kritično vrednotenje in uporabo pisnih informacij. Ta zmožnost vključuje razvite bralne veščine, (kritično) razumevanje prebranega, pojmovanje branja kot vrednote in motiviranost za branje. Kot taka je ključna za razvijanje posameznikovih in posamezničnih potencialov ter njuno uspešno sodelovanje v družbi.«

Cencič (2003, str. 44) poudarja, da se pismenost začne razvijati z našim rojstvom, poslušamo jo že pred rojstvom in se nanjo nebesedno odzivamo. Poslušanju sledi govorjenje, nato pa branje in pisanje, vse to nas spremlja in se razvija celo življenje.

Grginič (2006) pojasnjuje, da se pismenost začne že od rojstva naprej, ko otroka vključujemo v različne dejavnosti, povezane s pisno aktivnostjo, npr. pisanje telefonskega sporočila, pisanje nakupovalnega seznama, napisi na reklamah, etiketah, oblačilih, čevljih, zgodbe za branje, recepti. Vsak otrok pojmovanje pismenosti razume drugače in se razlikuje od družine do družine. Tako v družinskem okolju, kot tudi v vrtcu, otroci spoznavajo širok spekter oblik pismenosti. Branje in pisanje nista več sposobnosti, ki bi ju otrok moral obvladati v šoli, ampak se proces že prične ob rojstvu. Branje in pisanje ter govorjenje in poslušanje so med seboj povezani. Razvijajo se ob udeleževanju v dogodkih, ki so povezani s pismenostjo (Grginič, 2006).

N. Browne pojem pismenosti razširi, saj poleg branja in pisanja napisanega ali tiskanega besedila v pismenost vključi tudi različne oblike otrokovega pripovedovanja zgodbe. Otrokova zgodnja pismenost je podkrepjena s pripovedovanjem, poslušanjem, branjem in pisanjem. M. Meek pa zagovarja, da imata branje in pisanje svoje korenine v govoru (Marjanovič Umek, 2005, str. 15).

Ob koncu 20. stoletja pa se je pozornost glede pismenosti usmerila na preučevanje socialnih in kulturnih dejavnikov. Poudarili so, da je pismenost oblika kulturnega kapitala, saj je kot znanje in veščina odvisna od socialnega in kulturnega okolja, v katerem je bila pridobljena. Knaflič pojasnjuje, da nekateri otroci že pred vstopom v šolo razvijajo določeno znanje in spretnosti, ki ustrezajo šolskim zahtevam. To se kaže v tem, da so tem otrokom doma dosti brali, saj že dobro obvladajo jezik, poznajo črke in tako lahko rečemo, da imajo ob vstopu v šolo večji kulturni kapital (Knaflič, 2009, str. 8).

1.1 Pismenost v predšolskem obdobju

Grginič pojasnjuje, da se v prvem starostnem obdobju prične prvo otrokovo opismenjevanje. Otrok prične spoznavati vlogo pisnega jezika, različne oblike in funkcije tiska preko knjig, priročnikov in leposlovja. Ko odrasli otroku glasno berejo, ta spoznava značilnosti in pravila branja, začetek in smer branja, spoznava oblike črk, razlikuje prvo in zadnjo stran knjige, ločuje slike za gledanje, besede in besedilo za branje, prepozna naslove. Za najmlajše otroke je značilno, da se sprva s knjigo le igrajo in posnemajo odrasle pri branju. Na prehodu so pozorni na napise, table,

prepoznavajo znane simbole in znake na različnih izdelkih. V tem obdobju je posebej pomembna dobra interakcija otrok – odrasel človek, ki se udejanja preko pogovora in opazovanja v različnih opravilih (Grginič 2008, str. 10–11).

Otrok v drugem starostnem obdobju (3–5 let) napreduje do zavedanja, da je mogoče izgovorjene besede tudi zapisati in jih nato prebrati. Doseže spoznanje, da določenim glasovom ustrezajo določene črke oz. usvoji t. i. abecedni princip. Otrok poskuša zapisati znane besede in pri tem upoštevati pravila pravopisa in skladnje (Grginič, 2008, str. 11).

Jenko pojasnjuje, da si predšolski otrok, čeprav še ne pozna črt, vendarle zapomni besede, ki se večkrat pojavljajo v njihovem okolju. Ko otroci že prepoznajo črke, začnejo povezovati črka-glas. Pomembno je fonološko zavedanje. V tem obdobju so zelo pomembne bralne spodbude staršev in drugih pomembnih oseb, ki otrokom berejo različne pravljice. Otroci s tem razvijajo in bogatijo besedni zaklad, po katerem lahko urijo tudi komunikacijske zmožnosti (Jenko, 2016, str. 19–20).

V obdobju med šestim in sedmim letom je branje počasno, vendar natančno. Pojavi se veliko zamenjav črk, ki so si oblikovno podobne in izpuščajo črke, saj so otroci osredotočeni na podobo besede in manj na njen pomen v povedi. Sčasoma se otroci izurijo v dekodiranju, kar izboljša tudi semantično ustreznost besed in pravilnost zapisa besed. Znotraj tega obdobja lahko ločimo tri faze. V prvi fazi otrok daje pozornost pomenu besede, v drugi fazi je njegova pozornost usmerjena na podobo besede, v tretji fazi se prvi dve združita in povzročita, da otrok bere natančno (Jenko, 2016, str. 21).

Znanje, ki ga otrok usvoji v drugem starostnem predšolskem obdobju, lahko razdelimo na: koncept tiska, grafično zavedanje, fonološko zavedanje, glasovno-črkovno zvezo in besedno branje. Koncept tiska otroku omogoča, da se zave smisla branja in tiska za vsakdanje življenje, pride v stik s pravili branja ter spozna, da tisk predstavlja predmete in govor. Otrok zna z besedami opisati črke in besede. Pri grafičnem zavedanju je otrokova pozornost osredotočena na obliko črk in besed. Otrok zna razlikovati posamezne podobne besede ali črke, še preden usvoji znanje abecede. Razlikovanje glasovnih elementov v besedah in ločevanje med njimi pridobi otrok s fonološkim zavedanjem. Govorjeno besedo lahko poveže s posameznimi glasovi te besede, spozna rimo, loči posamezne zloge, aliteracije. Znanje o črkovno-glasovni skladnosti omogoča otroku, da odkriva zvezo med črko in glasom tudi v neznanih besedah. Pred formalnim pisanjem otrok velikokrat posnema pisanje odraslih tako, da na list papirja slika čačke in različne oblike črk, ki spominjajo na prave. Uporabi svoje črkovanje in glasove ter to zapiše na svoj način, s svojimi znaki (Grginič, 2008, str. 11). Marjanovič Umek, Kranjc in Fekonja pojasnjujejo, da je obdobje zgodnjega otroštva, torej predšolsko obdobje, ključnega pomena za razvoj pismenosti, pomembno vlogo pri tem imajo tudi socialne interakcije in okolje, ki podpira razvoj pismenosti. S pismenostjo pa je močno povezan razvoj govora. Zlasti v predšolskem obdobju je pomembno, da se otrok giblje v »bogatem« jezikovnem okolju, ki podpira razvoj pismenosti (Marjanovič Umek, Krajnc, Fekonja, 2006, str. 112).

V predšolskem obdobju lahko z različnimi dejavnostmi vplivamo na razvoj otrokove pismenosti. Otroka je potrebno zgodaj vključiti v dejavnosti branja in pisanja. Pri tem je pomemben tudi zgled odraslih. V okolju, v katerem se otrok giblje, je treba poskrbeti za zadostno število različnih vrst

pisnega gradiva (knjige, časopisi, revije) in se igrati igre, pri katerih otrok piše, bere in tako razvija pisni jezik. Prepoznavanje tiska iz okolja se lahko izvaja na sprehodih, na obisku pošte, lekarne, trgovine. Otrok opazuje in prepozna znake, logotipe in besede (Pečjak, 2003, str. 121).

2 BRALNA PISMENOST

Bralna pismenost je ena najpomembnejših veščin, s katero posameznik pridobiva novo znanje, ki mu omogoča učinkovito delovanje na različnih življenjskih področjih, zato je razumljivo, da je prizadevanje za razvoj bralne pismenosti ena osrednjih nacionalnih in evropskih usmeritev tega desetletja (Nolimal, 2013).

Bralna pismenost je proces, ki se ves čas razvija in posamezniku omogoča možnost razvijanja razumevanja in kritičnega branja, zaradi česar se posameznik lažje vključuje in sodeluje v družbi, v kateri živi in deluje. Terminologija bralne pismenosti zajema štiri dejavnosti, in sicer dve receptivni (branje in poslušanje), pri čemer posameznik sprejema informacije iz različnih besedil, in dve produktivni dejavnosti (govorjenje in pisanje), pri čemer se posameznik v dejavnosti dejavno vključuje in sodeluje (Haramija in Ivanuš Grmek, 2020, str. 17). Bralna pismenost je po navedbah D. Haramija in P. Vilarja (2017, str. 8) »predpogoj za udejstvovanje v bralni kulturi. Kot zmožnost in družbena praksa se razvija vse življenje v različnih okoliščinah in na različnih področjih ter prežema vse človekove dejavnosti.«

Pri bralni pismenosti ne gre le za branje nekega besedila, temveč tudi razumevanje besedila, ki poleg jezikovnih, vključuje tudi nejezikovne znake, zato se razumevanje termina z razvojem družbe in tehnologije spreminja. Vsako branje je namreč branje vseh besedil in različnih znakovnih sistemov (Haramija, 2017, str. 1–2).

Bralna pismenost je nujna za človekovo delovanje v družbi in ravno zato je nujno, da se strokovni delavci v vzgoji in izobraževanju ter tudi starši zavedajo, da se bralna pismenost prenaša medgeneracijsko in da s svojo pozitivno bralno pismenostjo usmerjajo učence (Haramija, 2020, str. 26).

Bralna pismenost obsega poznavanje in uporabo tehnik branja in bralnih strategij ter razumevanje prebranega (Pečjak, 1997; v Skubic, 2010: 93–95). D. Haramija (2017, str. 2) pojasnjuje, da bralna pismenost ni izključno branje besedil, pač pa gre za preplet jezikovnih in nejezikovnih znakov. Gre za multimodalno branje besedil, kjer poleg besed, stavkov, besednih zvez in njihovih pomenov beremo tudi nejezikovne znake, kot so slike, fotografije, risbe in podobno. Zelo pomembno je zblíževanje s knjigo kot pisnim prenosnikom ter navajanje na knjigo v zgodnjem obdobju.

Grosman (2006, str. 28) ugotavlja, da otroci večino predstav o branju, pisanju in sporazumevanju usvojijo že pred vstopom v šolo, zato je pomembno, da starši in vzgojitelji vedo, kako otroku omogočiti kakovostno srečanje s pismenostjo. Ker se pismenost pojavlja na vseh področjih, je pomembno medsebojno sodelovanje le-teh. Otroci že od rojstva naprej doživlja stike z besedo kot nekaj prijetnega. Prav tako otroci, s katerimi se starši veliko pogovarjajo, razvijejo boljšo pismenost. Otroci so s tiskano besedo in besedilom seznanjeni že pred vstopom v šolo s pomočjo

različnih virov, prav tako imajo razvito domišljijo, kar jim pomaga pri oblikovanju zgodb, pri čemer so jim v pomoč tudi slikanice. Pomembno je, da starši in vzgojitelji otrokom veliko berejo ter jim omogočajo stik s knjigami in vpogled vanje (Grosman, 2006, str. 28).

Bralna pismenost od posameznika zahteva kritično vrednotenje in razumevanje informacij. Najhitrejši razvoj bralne pismenosti posameznika se dogaja v času njegovega izobraževanja, saj je umeščena v vsa strokovna področja izobraževanja (Haramija, 2020).

Kadar govorimo o bralni pismenosti, lahko govorimo o vseh pozitivnih učinkih, ki pripomorejo k otrokovemu razvoju na vseh področjih. Otrok pri bralni pismenosti razvija jezikovne zmožnosti in s tem obvlada materni jezik ter druge jezike. Tako, kot je navedeno v Nacionalni strategiji razvoja bralne pismenosti za obdobje 2019–2030 (2019, str. 4) lahko ugotovimo, da razvite jezikovne zmožnosti pripomorejo k večji jezikovni samozavesti, s tem se otrokom omogoči tudi večja socialna vključenost. Z bralno pismenostjo pa otrok razvija tudi bralno kulturo, ki opredeljuje odnos posameznika in družbe do branja ter knjige (*Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030*, 2019, str. 4).

V tem dokumentu lahko beremo, kako zelo je pomembno spodbujati in razvijati vse vidike pismenosti že od samega začetka – od vrta do vključno s fakulteto. Cilj naše države je, da bi dvignila digitalno pismenost vseh ciljnih skupin prebivalstva, spodbujala funkcionalno večjezičnost, razvijala in omogočila javno dostopnost jezikovnih virov in tehnologij. Država bi naj zagotavljala razvoj bralne pismenosti tudi ranljivim skupinam, in sicer v vseh obdobjih njihovega življenja.

Dokument Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti (2019) podpira tudi Evropska unija (EU), saj si želi, da bi se delež slabše pismenih učencev zmanjšal vsaj za 15 %, kar bo državam članicam EU težko doseči. Strategija temelji na ugotovitvah mednarodnih raziskav PIRLS (Progress in International reading Literacy Study, slov. Mednaroda raziskava bralne pismenosti), PISA (Programme for International Student Assessment, slov. Program mednarodne primerjave dosežkov učencev) in PIAAC (Programme for the International Assessment of Adult Competencies, slov. Program za mednarodno ocenjevanje kompetenc odraslih). Študije so se ukvarjale z raziskovanjem slovenskih učencev na področju bralne pismenosti. Rezultati so pokazali, da se je pismenost izboljšala, vendar njihovi rezultati pri deležu višjih ravni bralne pismenosti niso bili zadostni. Torej slovenski učenci nimajo pri branju manj zahtevnih besedil, medtem ko jim višje ravni povzročajo preglavice (*Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030*, 2019, str. 3).

V strategiji so zapisani strateški cilji za razvoj pismenosti v šolstvu in prebrati je mogoče, da je treba začeti bralno pismenost razvijati že v predšolskem obdobju, spodbujati bralno šibkejše, ustvariti temelje za pozitivno stališče do vseh vrst besedil in z razvijanjem bralne pismenosti nadaljevati tudi v višjih razredih (*Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030*, 2019, str. 5).

V Deklaraciji o pravici evropskih državljanov do pismenosti je zapisano, da je pismenost človekova osnovna pravica, zato morajo države EU vsem svojim državljanom zagotoviti možnost, da razvijejo

svojo pismenost do te mere, da bodo sposobni samostojno uporabljati komunikacijo in bodo razumeli, kaj preberejo oziroma slišijo. Dokument se v nadaljevanju osredotoči na otroke, in pravi, da le-ti imajo pravico do branja najrazličnejših besedil, tako na papirju kot tudi v digitalni obliki, po katerih urijo jezikovne zmožnosti, ki so bistveni temelj za bralno pismenost. Republika Slovenija je kot članica EU, upoštevala navodila, ki so zapisana v Deklaraciji o pravici evropskih državljanov do pismenosti (2016), zato je spodbujanje bralne pismenosti zapisano tudi v Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju v RS, Ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje in Nacionalni strategiji za razvoj bralne pismenosti 2019–2030. V vseh navedenih dokumentih je zapisano, da je razvoj pismenosti ključna vseživljenjska dejavnost, pri čemer je mogoče pridobiti kompetence v vseh oblikah učenja – formalnem, neformalnem in priložnostnem (Haramija in Ivanuš Grmek, 2020, str. 17).

2.1 Gradniki bralne pismenosti

Bralno pismenost sestavljajo štiri dejavnosti, in sicer branje, poslušanje, govorjenje in pisanje. Prvi dve dejavnosti se pojavljata kot receptivni, drugi dve sta produktivni dejavnosti (Haramija, 2020, str. 17).

Nujno je, da se strokovni delavci v vzgoji in izobraževanju ter tudi starši zavedajo, da se bralna pismenost prenaša medgeneracijsko in da le-ti s svojo pozitivno bralno pismenostjo usmerjajo učence (Haramija, 2020, str. 26).

Haramija navaja naslednje pomembne gradnike bralne pismenosti, ki so pomembni za otoka:

- 1. gradnik je govor; predstavlja razvoj otrokovih jezikovnih zmožnosti, torej besednega in nebesednega komuniciranja.
- 2. gradnik je motiviranost za branje; predstavlja otrokov interes za branje in bralno samoučinkovitost.
- 3. gradnik je razumevanje koncepta bralnega gradiva; poudarja pomen multimodalne pismenosti, pri čemer je poudarek na zmožnosti celostnega branja besedil.
- 4. gradnik je glasovno zavedanje; gre za preučevanje glasovnih značilnosti slovenskega jezika.
- 5. gradnik je besedišče; pomeni razumevanje in širjenje besednega zaklada, ki je nujno za uspešno komunikacijo in tvorjenje besedil vseh vrst.
- 6. gradnik je tekoče branje; osredotoča se na tehniko branja, pri čemer otrok razvija natančno branje, primerno hitrost in izraznost ter pazi na ritem.
- 7. gradnik je razumevanje besedil; opredeljuje branje z razumevanjem, pri čemer je poudarek na neumetnostnih besedilih.
- 8. gradnik je odziv na prebrano; osvetljuje pravilno in smiselno tvorjenje tako govornih kot pisnih besedil.
- 9. gradnik je kritično branje; predstavlja vrednotenje sporočilnosti in oblikovanje lastnega mnenja, ki mora temeljiti na argumentaciji (Haramija, 2020, str. 2).

2.2 Raziskave in projekti o bralni pismenosti

Zaradi nezadovoljivih dosežkov na področju bralne pismenosti so na slovenskem prostoru nastale raziskave, v katerih se je ugotavljalo stanje bralne pismenosti slovenskih učencev in učenk. Izpostavili smo raziskave PISA, PIRLS in projekt Opolnomočenje učencev z izboljšanjem bralne pismenosti in dostopa do znanja.

2.2.1 Mednarodna raziskava PISA

Raziskava PISA je dolgoročni program ugotavljanja znanja in spretnosti učencev ter učenk v državah članicah OECD in državah partnerkah. V Sloveniji jo na Pedagoškem inštitutu izvajajo od leta 2006, z raziskavo pa ugotavljajo bralno, matematično in naravoslovno pismenost slovenskih 15-letnikov, kar je v večini držav ob zaključku obveznega izobraževanja. Raziskava poteka v triletnih ciklih, vsaka naslednja raziskava pa se osredotoči na drugo pismenost kot prejšnja. Prvi cikel je bil izveden leta 2000. Slovenija je v raziskavi PISA prvič sodelovala leta 2006, k raziskavi je pristopila tudi leta 2009. V raziskavo so bili vključeni večinoma dijaki 1. letnika srednjih šol in gimnazij. Namen raziskave PISA je zajeti podatke o kompetencah učencev, ki jih potrebujejo za svoje življenje, poklicno in zasebno. Rezultati prikazujejo uspešnost razumevanja in uporabe pisnih besedil. Ker raziskava ni osredotočena zgolj na merjenje rezultatov šolskih kurikulumov, daje še toliko boljši občutek o branju kot vrednoti neke družbe. Raziskava se osredotoča na področje pismenosti in na to, v kolikšni meri znajo učenci znanja in spretnosti, ki so jih pridobili v šoli, uporabiti v različnih situacijah in pri razreševanju problemov. PISA tako preverja, kako znajo učenci svoje spretnosti branja uporabiti za razumevanje in interpretacijo besedil iz vsakdanjega življenja. V raziskavo PISA so vključeni večinoma dijaki 1. letnika srednjih šol in gimnazij. Leta 2000 in leta 2009 je bila raziskava osredotočena na bralno pismenost, matematična pismenost in naravoslovje pa sta bili manj poudarjeni področji. Leta 2009, ko je bila raziskava osredotočena na bralno pismenost, je v njej sodelovalo 26 milijonov 15-letnikov iz 65 držav. V Sloveniji je takrat sodelovalo 7764 dijakinj in dijakov vseh slovenskih gimnazij in srednjih šol oziroma 333 srednješolskih izobraževalnih programov in 46 učencev iz 24 osnovnih šol. Takrat smo se Slovenci uvrstili pod povprečje OECD. PISA 2006 je zaznala upad dosežkov slovenskih učencev na področju bralne pismenosti, saj so bili rezultati nižji kot v sorodni raziskavi iz leta 2006 (Strojan, 2014).

Saksida (2016, str. 6) opozarja, da raziskava PISA ni le preverjanje bralne pismenosti, ampak tudi usmeritev k spremembam izobraževalnih sistemov in svarilo pred splošnim nazadovanjem družbe. Bralna pismenost je v raziskavi PISA opredeljena kot razumevanje, uporaba, razmišljanje o napisanem besedilu ter zavzetost ob branju tega, kar bralcu omogoča doseganje postavljenih ciljev, razvijanje lastnega znanja in potencialov ter sodelovanje v družbi.

Raziskava iz leta 2006 je pokazala, da je v Sloveniji resda majhen delež učencev z bralnimi sposobnostmi na najvišji ravni, a je hkrati tudi manjši delež tistih z dosežki na najnižji ravni. Za naprej je bila želja, da se ohranja majhen delež učencev na najnižji ravni in poveča delež tistih na višji.

Odkar v Sloveniji izvajamo raziskavo PISA, se izmed vseh treh preverjenih pismenosti kot najšibkejše področje kaže ravno bralna pismenost. Leta 2009, ko je bila bralna pismenost v raziskavi prvič poudarjeno področje preverjanja, smo Slovenci na mednarodni lestvici sodelujočih držav dosegli rezultat pod povprečjem. Podpovprečne rezultate smo kasneje zabeležili še v letu 2012, leta 2015 pa smo dosegli rezultat nad povprečjem držav OECD. Slovenija je izboljšala rezultat za 24 točk in s tem pristala nad povprečjem raziskave. Podobno kažejo tudi podatki iz leta 2018. Leta 2018 rezultati učenk in učencev padejo za 10 točk, v primerjavi z letom 2015, vendar je njihov dosežek kljub temu še vedno višji, kot je bil leta 2009 in 2012, ko je bila Slovenija pod povprečjem v bralni pismenosti. Rezultati na teh področjih kažejo, da imamo v Sloveniji na področju dosežkov iz bralne pismenosti izrazite razlike med spoloma in med različnimi srednješolskimi izobraževalnimi programi. Dekleta so v bralni pismenosti dosegala boljše rezultate od fantov. 40 % učencev je odgovorilo, da ne berejo za zabavo in ti učenci posledično dosegajo slabše rezultate od tistih, ki vsaj nekaj minut berejo tudi za zabavo. Več učenk bere za zabavo in posledično učenke tudi dosegajo boljše rezultate od učencev. Razlike so med dijaki in dijakinjami tudi v njihovem socialno-ekonomskem statusu, dijaki z imigrantskim ozadjem imajo nižje rezultate. Slovenski 15-letniki poročajo o nizki motivaciji za branje, nizkem navdušenju učitelja pri poučevanju slovenščine (Šterman Ivančič in Štremfel, 2020).

Rezultati raziskave so pokazali, da so učenci z višjimi dosežki tisti, ki radi berejo in dnevno berejo tudi za zabavo (Cotič, Medved Udovič in Starc, 2011).

Košak Babuder (2012) ugotavlja, da rezultati PISA kažejo, da ima večina učencev in dijakov s slabo razvitimi bralnimi veščinami manj izobražene starše ter da ti učenci prihajajo iz socialno in ekonomsko prikrajšanih družin, kjer primanjkuje izobraževalnih virov, tudi knjig in zato ti učenci dosegajo slabše rezultate.

T. Strojani (2014) ugotavlja, da analize rezultatov raziskave PISA kažejo, da so slovenski petnajstletniki v bralni pismenosti podpovprečno uspešni in da se bralna pismenost naših otrok od leta 2006 vztrajno slabša. Tudi rezultati PIRLS kažejo, da so slovenski učenci med primerljivimi državami podpovprečni, vendar izkazujejo, da se rezultati iz raziskave v raziskavo izboljšujejo.

Sonja Pečjak izpostavlja nekatere sistemske premike za spodbujanje razvoja bralne pismenosti v Sloveniji. Pomembno se ji zdi sistematično razvijanje predbralnih spretnosti v predšolskem obdobju, v kakovostnem pouku začetnega opismenjevanja s poudarkom na razvoju fonoloških sposobnosti in v potrebi po ozaveščanju učiteljev po tem, da so prav oni pomembni pri razvijanju bralne motivacije in dosežkov učencev in učenk (Šterman Ivančič, 2019).

Šimenc in Štraus na podlagi podatkov raziskave PISA 2018 ugotavljata, da je v medsebojni povezanosti bralnih dosežkov in samopodobe naloga učiteljev skrbeti za obe vrsti vzgojno-izobraževalnih rezultatov in da je pomembno za šibkejšo učence spodbujanje razvojne miselnosti in grajenje pozitivne učne samopodobe (Šterman Ivančič, 2019).

V *Nacionalni strategiji za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030* (2019) razberemo, da k dvigu bralne pismenosti slovenskih učencev in učenk močno prispeva njihovo zanimanje oziroma

interes do branja, njihova socialna vključenost v skupnost in omogočanje procesa vseživljenjskega učenja.

2.2.2 Raziskava PIRLS

Raziskava PIRLS je mednarodna raziskava, ki jo v Sloveniji koordinira Pedagoški inštitut. PIRLS je ciklična raziskava, ki jo v Sloveniji izvajamo vsakih pet let in preverja bralno pismenost 9–10 letnih učencev. Namen raziskave je preverjanje bralne pismenosti učenk in učencev konec 4. razreda. Učenci so takrat stari približno deset let in takrat že osvojijo tehniko branja in so na prehodu iz učenja branja v branje za učenje. Poleg preverjanja bralne pismenosti v raziskavi sodelujejo tudi ravnatelji, učitelji in starši. Sodelujoči učenci izpolnijo vprašalnik, da se pridobi čim več informacij o šolskih, izven šolskih in domačih kontekstih, ki se povezujejo z bralno pismenostjo. Raziskava PIRLS je potekala leta 2001, 2006, 2011, 2016 in 2021. Slovenija je v mednarodni raziskavi PIRLS prvič sodelovala leta 1991 in se je uvrstila na precej slabo mesto – na 21. mesto od 28. sodelujočih držav in je za povprečjem raziskave zaostajala za 29 točk. V Sloveniji se je nato stopnja bralne pismenosti povišala, in sicer pri obeh spolih. Tudi tukaj so deklice dosegale boljše rezultate kot dečki, vendar pa se je rezultat dečkov iz leta 1991 precej izboljšal. Zanimiv je podatek, da si 66 % učencev v Sloveniji enkrat tedensko izposoja knjige v knjižnici, kar je za 5 % manj kot leta 1991. Sicer pa je v raziskavi iz leta 2011, v kateri je sodelovalo 35 držav, bralna pismenost učenk in učencev enaka mednarodnemu povprečju (IEA PIRLS 2021).

Leta 2011 je v raziskavi Slovenijo zastopalo 4512 učenk in učencev. Dosegli so 530 točk, kar je 8 točk več kot leta 2006. To pomeni, da je Slovenija v prvih desetih letih (od raziskave leta 1991) svoj rezultat izboljšala za 30 točk, v dvajsetih letih pa celo za 60 točk. Iz tega lahko sklepamo, da se stopnja bralne pismenosti v Sloveniji povečuje. Rezultati deklic so nad dosežki dečkov. Leta 2016 je Slovenija prav tako napredovala na področju bralne pismenosti. V 15 letih so desetletniki napredovali za 41 točk. Rezultati mednarodne raziskave PIRLS (2001, 2006, 2011) so boljši od povprečja sodelujočih držav ter mednarodnega kazalnika in zato bolj obetavni. V raziskavi PIRLS 2011 so četrtošolci v Sloveniji dosegli povprečno 530 točk, kar je več od povprečja iz leta 2006 – 522 točk in več od povprečja PIRLS 500 točk (Nolimal, 2013).

Učenci v Sloveniji so z vsakim ciklom raziskave PIRLS dosegali višje povprečne bralne dosežke, vse do leta 2021, ko je prvič zaznati upad v bralnih dosežkih četrtošolcev. V letu 2021 so namreč naši učenci dosegli 23 točk manj kot leta 2016. Pred tem so četrtošolci napredovali za 41 točk. Vzrok za takšno stanje je najverjetneje večkratno zaprtje šol v času covida-19. Upad bralnih dosežkov v letu 2021 pa ni bila le značilnost Slovenije, temveč tudi drugih držav. Raven bralne pismenosti četrtošolcev se je pri nas stabilno višal, vse od leta 2001 naprej. Če primerjamo bralni dosežek leta 2021 s prejšnjimi leti, je ta tak, kot je bil bralni dosežek leta 2006 (IEA PIRLS 2021).

Podatki raziskav PIRLS kažejo na povezavo med socialno-ekonomskim statusom družin, iz katerih prihajajo učenci, in njihovimi bralnimi dosežki. Učenci z višjim socialno-ekonomskim statusom imajo boljši bralni dosežek, kot je to značilno za bralni dosežek učencev z nižjim socialno-ekonomskim statusom. Učenci s pozitivnim odnosom do branja imajo običajno boljše bralne

dosežke. Vendar pa ni jasno, ali pozitiven odnos do branja vodi k višjim bralnim dosežkom ali pa je ta pozitiven odnos posledica višjih bralnih dosežkov (Mullis et al. 2023, str. 114).

V raziskavah o bralni pismenosti so strokovnjaki med drugim tudi preučevali, kaj vse lahko vpliva na bralno pismenost otrok. Bralni dosežki so bili povezani s tem, kako radi učenci berejo in v kakšne dejavnosti vse so vključeni. Pomembna ugotovitev raziskav je tudi ta, da so bili bralni dosežki slovenskih učencev boljši, če so bili šolarji pred začetkom šolanja vključeni v dejavnosti, ki spodbujajo bralno pismenost, kot so branje knjig, pripovedovanje zgodb, igranje besednih iger (Cotič, Medved Udovič in Starc, 2011).

Poleg izobrazbe staršev je bil skoraj enako pomemben napovednik bralne pismenosti otrok tudi število knjig doma. Tisti učenci, ki imajo doma več knjig, praviloma dosegajo boljše bralne dosežke. Prav tako izkazujejo boljši bralni dosežek učenci, ki doma pogosteje govorijo slovensko. Bralni dosežek se na mednarodni ravni in v Sloveniji povezuje tudi s tem, kako radi berejo starši otrokom. Učenci so poročali tudi o različnih dejavnostih v šoli, povezanih z branjem. Na splošno so povedali, da so zadovoljni s poukom branja v šoli. Večini je všeč, kar berejo v šoli (18 % pa ne), večina jih zelo dobro ocenjuje tudi interakcijo med sabo in učitelji pri pouku branja – jasna pričakovanja učiteljev, njihova podpora pri učenju, učenci imajo zmožnost pokazati, kaj so se naučili (Cotič, Medved Udovič in Starc, 2011).

Meden (2014) pojasnjuje, da je bralna pismenost ena temeljnih pedagoških kompetenc, zato je nujno poiskati razloge in možnosti za izboljšave in izoblikovati dolgoročno strategijo za uspešno bralno opismenjevanje. Ugotavlja, da je bralni dosežek močno povezan z viri za učenje, ki jih ima otrok doma; pomembna pa je tudi izobrazba staršev; sledita število knjig in število otroških knjig v družini. Učenci, katerih učitelji pričakujejo od njih akademske dosežke, imajo pomembno boljše rezultate kot učenci, katerih učitelji imajo nižja pričakovanja. Na uspeh otrok bolj kot šola vpliva socialno-ekonomski status družine, predvsem izobrazba staršev. Šola premalo uspešno zmanjšuje negativen vpliv šibkega socialnega okolja na bralno pismenost otrok.

2.2.3 Projekt Opolnomočenje učencev

Projekt Opolnomočenje učencev z izboljšanjem bralne pismenosti in dostopa do znanja je potekal dve šolski leti (2011/12 in 2012/13), vodil ga je Zavod RS za šolstvo. Njegov temeljni namen je bil zagotoviti enake izobraževalne možnosti, izboljšati dostop do kakovostnega izobraževanja in integrirati učinkovite didaktične strategije za doseganje višjih ravni bralne pismenosti na stopnji obveznega izobraževanja ter s tem prispevati k uresničevanju nacionalne strategije za razvoj pismenosti. Projekt je bil izpeljan v obliki akcijskega raziskovanja in vanj je bilo vključenih 24 slovenskih osnovnih šol, ki so ob skupni in stalni strokovni podpori pedagoških svetovalcev Zavoda RS za šolstvo ter priznanih strokovnjakov s Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Pedagoškega inštituta in Državnega izpitnega centra prizadevali izboljšati vzgojno-izobraževalno prakso na področju branja z razumevanjem in razvijanja višjih ravni bralne pismenosti (Metodološki načrt projekta, 2012).

F. Nolimal (2013) piše, da so bili cilji projekta izboljšati bralno pismenost učencev po kriterijih, ki jih uporabljajo tudi mednarodne raziskave funkcionalne pismenosti (PIRLS in PISA) in izboljšati dosežke v NPZ. Avtorica predstavi obvladovanje bralne pismenosti kot eno temeljnih zmožnosti, ki bi jo morali učenci razviti v času obveznega šolanja, saj jim omogoča enakopravno vključevanje v nadaljnje izobraževanje, enakopravno sodelovanje v ožjem in širšem družbenem okolju ter konkurenčnost na trgu. V projektu so bila vključena naslednja raziskovalna področja: motivacija za branje, tehnike branja in pisanja, branje z razumevanjem, bralne učne strategije, pismenost pri vseh predmetih, metakognicija, refleksija in dosežki NPZ. Večina šol, vključenih v projekt, je v operativnih načrtih navedla, da se več let zapored sooča z vedno nižjo motivacijo za branje, učenci še ne obvladajo tekočnosti branja in pisanja z razumevanjem. Opažajo pa tudi, da so dosežki učencev in učenk iz matematike in slovenščine na NPZ pod slovenskih povprečjem in da so njihovi učenci pogosto neuspešni pri nalogah, ki vsebujejo kompleksnejša besedila in pri nalogah, ki za reševanje predvidevajo višje miselne procese.

F. Nolimal (2014) nadalje ugotavlja, da je bil projekt uspešen za povečanje bralne pismenosti in da je pustil velik in trajen pečat na pedagoškem delu ter je prispeval k opolnomočenju učiteljev in učencev za razvoj bralne pismenosti. Izpostavlja, da sta se izboljšala interes in motivacija za branje in učenje, izboljšala se je tudi tehnika branja in s tem tudi posledično branje z razumevanjem v drugem in tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju. Poudarja, da so večinoma vse sodelujoče šole v projektu v primerjavi z učenci, anketiranimi v raziskavi PISA 2009, uspele izboljšati motivacijo in interes za branje, prav tako pa tudi tehniko branja in pisanja. Na podlagi dosežkov NPZ 2013 pri slovenščini in matematiki v 9. razredu sklepajo, da so bili v projektu sodelujoči učenci z učnimi težavami na področju pismenosti ustrezno podprti, saj ti na spodnji meji dosežajo višje dosežke od primerljivih skupinah učencev na ostalih šolah. Več let so namreč v raziskavah ugotavljali, da visok delež šol ne dosega povprečja doseženih točk in da samo majhen delež učencev obvlada samostojno razlago in tvorjenje besedil, zmožnost utemeljevanja, sklepanja ter povezovanja znanja in informacij.

3 DRUŽINSKA PISMENOST

Družinska pismenost ima zelo pomembno vlogo v otrokovem razvoju pismenosti, in sicer vpliva na razvoj jezikovne zmožnosti, še posebej na učenje branja. To je ena izmed vej pismenosti, ki jo najpogosteje definiramo kot koncept, ki vključuje izobraževalne dejavnosti v okviru doma in družine (Grginič, 2006).

Haramija (2017) opredeljuje družinsko pismenost kot del bralne pismenosti, ki vključuje medgeneracijsko branje med različnimi dejavnostmi na področju jezika, umetnosti, družbe, narave, gibanja znotraj družine ter vpliva na spoznavni, čustveni, socialni, estetski, moralno-etični razvoj in motivacijo otrok za kasnejši uspešen razvoj mnogovrstnih pismenosti. Družinska pismenost se začne ob rojstvu otroka z govorjenjem, branjem, petjem in igro. Otroku glasno beremo vsak dan, npr. pravljico pred spanjem, spodbujamo njegovo poslušanje in učenje osnovnih izrazov. Pomembno je, da beremo tudi starejšim otrokom, da starši berejo knjige zase ter so otrokom

pozitivni bralni zgled. Otrok mora imeti v svojem okolju na razpolago veliko knjig, revij, slikanic ter ostalega gradiva (npr. barvice, svinčnike, plastelin) za kreativno raziskovanje in ustvarjanje. Prav tako ima družinska pismenost velik pomen in vpliv na razvoj šolske pismenosti (Haramija, 2017; Licardo in Haramija, 2017).

O podpori staršev pri uspešnem razvoju bralne pismenosti piše tudi Branka D. Jurišič. Pravi, da so najpomembnejši elementi družinske pismenosti:

- zaznavanje in prepoznavanje tiska iz okolja, npr. logotipi trgovin, prometni znaki;
- spoznavanje s črkami, npr. otrok išče enake črke, zapiše svoje ime, prepozna črke in jih povezuje z glasovi;
- poslušanje branja odraslih, opazovanje ilustracij, prepoznavanje zgodbe po naslovnici, pripovedovanje, odgovarjanje na vprašanja;
- razumevanje vloge tiska, npr. prepoznavanje smeri branja in pisanja; otrok razume izraze črka, beseda, prvi glas v besedi;
- otrok sledi preprostim navodilom, nasprotnim navodilom;
- prepoznavanje zlogov; otrok zloguje, ločuje daljše in krajše besede, prepozna posamezne glasove v besedi, se igra z rimami;
- računalniško opismenjevanje – ve, da računalnik uporabljamo tudi za pisanje, otrok prepozna in poimenuje črke na tipkovnici, tipka svoje ime, riše z miško (Bednjički Rošar, 2017).

Knaflič pojasnjuje, da ima družina že v predšolskem obdobju otroka pomemben vpliv na njegovo opismenjevanje. Otrok naj bo že v predšolskem obdobju deležen branja in vzpodbud, ter naj ima zgled za branje v družini. Otrok namreč v družini pridobi bralne navade, ki so zelo podobne navadam njihovim staršev. Ugotavlja, da na družinsko pismenost vplivajo njene kulturne značilnosti. Vse je odvisno od tega, kako člani določene družine dojemajo branje in s tem posledično opismenjevanje. Tisti otroci, ki so bili deležni spodbud, so bili v šoli pri opismenjevanju uspešnejši, so bolje brali in pisali. Pravi, da termin družinska pismenost zajema vse dejavnosti, ki predstavljajo otrokovo pripravo na kasnejše učenje branja in pisanja. V tem obdobju se namreč pojavijo začetki v procesu opismenjevanja. Čeprav še ne gre za formalno opismenjevanje oz. učenje branja in pisanja, so te dejavnosti, ki jih skupaj počneta vsaj dve različni generaciji (otrok in odrasla oseba), dobra podlaga za kasnejša obdobja razvoja bralne pismenosti. Tako je lahko za nekoga branje kot način preživljanja prostega časa vrednota, medtem ko je za druge to zapravljanje časa. Če se starši odločijo, da bo za njihovo družino branje vrednota, bodo otroku najbrž kmalu začeli brati pravljice, s tem pa mu bodo preko zgodbe približali kulturne značilnosti družbe, ga seznanili z določenimi vrednotami. Izkušnje, ki si jih bo otrok pridobil predvsem v domačem okolju, mu bodo olajšale, pospešile ter skrajšale potek opismenjevanja. V predšolskem obdobju se namreč otrok v družini srečuje s procesom opismenjevanja ter posledično tudi z branjem in pisanjem, najprej kot opazovalec odraslih, ki berejo, pišejo, pripovedujejo, kasneje pa tudi kot individuum, ki se sam preizkuša kot bralec in se uči pisanja (sprva le črk, kasneje tudi besed). Izkušnje v družini otroka veliko naučijo. Namreč tisti otroci, ki so v družini spoznali različno bralno gradivo, bodo kmalu opazili razlike v vrstah tiskanega gradiva. Znali bodo prepoznati slikanice, revije, koledarje, časopise itd. Tako se bodo postopoma uvedli v svet pismenosti in bodo uvideli njegovo vlogo tudi v sodobnem svetu (Knaflič, 2009).

3. 1. Družinsko branje

»Družinsko branje je »zibelka branja«, ki odločilno vpliva na kasnejše otrokovo učenje branja in uspešno učenje, na razvoj njegove bralne pismenosti, literarne dojemljivosti in celo na njegovo bralno kulturo v odraslem obdobju. Spodbujanje družinskega branja prispeva tako k bralni vzgoji otrok kot k bralni kulturi odraslih« (Jamnik, 2012).

Družinsko ali skupno branje odraslih in otrok izbranih knjig oziroma slikanic, je ena od ključnih dejavnosti družinske pismenosti. Skupno branje ima vrsto pozitivnih učinkov na govor otrok (besednjak, pripovedovanje zgodb, metajezikovne zmožnosti), zgodnjo ali kasnejšo pismenost, socialno razumevanje, čustveno stabilnost, akademsko uspešnost (Marjanovič Umek, 2018).

Skupno družinsko branje pa je raziskovala tudi Margaret Kristin Merga v študiji *Interactive reading opportunities beyond the early years: What educators need to consider*. Skupno družinsko branje opredeli kot branje odraslih, kjer otroci in odrasli urijo spretnosti glasnega branja in pridobivajo na samozavesti. Skupno branje je torej kompleksna, socialna in hkrati izobraževalna dejavnost. Raziskovalko je v svoji študiji zanimalo predvsem čustvovanje in doživljanje otroka ob skupnem branju. Ugotovila je, da se ob branju s starši otroci počutijo zaželeni, varni in sproščeni, bližina staršev jih pomirja in ob tem je literarno-estetski užitek globlji. Iz tega se rojeva spodbuda za vseživljenjsko ljubezen do branja in se hkrati olajšajo prve izkušnje samostojnega branja. Njeni rezultati so pokazali, da so otroci, katerim so starši redno brali, dosegali pri standardiziranih testih v povprečju višje rezultate kot vrstniki, katerim starši niso brali. Prednosti pridobljene z branjem skozi celotno obdobje odraščanja pomembno vplivajo na kasnejši uspeh v akademskih in poklicnih dosežkih (Merga, 2017).

Tudi Scholastic (2016) v svoji študiji ugotavlja, da otroci v otroštvu uživajo v tem, da jim odrasli berejo ter nakazujejo, da odrasli prehitro opustimo to koristno in zanimivo dejavnost. Prekinitev ali upad skupnega družinskega branja negativno vpliva na razvoj bralnih spretnosti in posledično na samozavest otroka (Scholastic, 2016, str. 30, v Merga, 2017).

Knaflič pojasnjuje, da je dobro, da starši med branjem sprašujejo otroka, da vidijo, ali razume, kaj mu berejo, da mu razložijo neznane besede in tudi določene dogodke, ki otroku niso poznani ter mu pustijo, da jih med branjem sprašuje. Tako si bodo otroci mnogo več zapomnili, osvojili bodo več novih besed, pa tudi vsebino bodo bolje razumeli. Poleg vprašanj kdo in kaj, ki so primerna za mlajše otroke, naj postavljajo starši tudi vprašanja kako in zakaj. V nadaljevanju navaja, da je spodbudno, da imajo starši in otrok v njihovem domu bralni kotiček, kjer je udobno, prijetno in lahko starši mirno berejo otroku. Otrok mora biti med branjem ves čas dejaven, ali naj drži knjigo, obrača strani, opazuje ilustracije. Branju naj vedno sledi pogovor o prebranem, saj s tem starši preverijo, ali je otrok sledil branju in ali prebrano tudi razumel, kako on dojema zgodbo, kaj je razumel iz ilustracij, ki jih je med branjem opazoval ter tako otroka aktivno vključuje v proces branja. Priporočljivo je tudi, da že pri sami izbiri knjige, ki jo bomo brali skupaj z otrokom, upoštevamo njegov osebni interes in zanimanja, ki jih ima. Tako premislimo, kaj mu je všeč, nad čim je navdušen in skupaj z njim poiščimo knjige, ki bi bile zanj tematsko zanimive. Tako bo otrok med samim branjem lažje sodeloval (Knaflič, 2009).

Tudi Grginič razpravlja o tem, kako naj poteka družinsko branje. V družini naj poteka glasno branje, in sicer že od rojstva. Takšno branje naj traja nekje do osmega leta starosti, četudi je otrok že nekaj časa samostojen bralec. Od rojstva do treh mesecev otrok le strmi v knjigo in v slike. Če je tiho in ne joka, pomeni, da branje sprejema. Otroci od treh do šestih mesecev se že začenjajo usmerjati k slikam in tudi pozorneje poslušajo. Knjigo pogosto želijo prijeto ali jo dati v usta in so bolj očitno vključeni v branje. Otroci, stari od šest do devet mesecev, se bralcu odzivajo tako, da z glasovi izražajo zadovoljstvo in že poskušajo obračati strani v knjigi. Leto stari otroci znane predmete vneto opazujejo in ob tem izražajo glasove, kot bi želeli brati. Stremijo k želji, da bi sami obračali strani. Otroci pri petnajstih mesecih lahko pokažejo prednjo in zadnjo stranico v knjige in prepoznavajo ter poimenujejo osebe v knjigi. Skupaj z odraslim verbalizirajo branje (Grginič, 2006).

Kadar v družini poteka branje, naj bo to obred. Torej vsak dan na istem mestu. Lahko poteka v dnevni sobi, lahko pa kar v postelji. Mlajšim otrokom lahko berejo sestre, bratje, starši, babice, dedki. Zelo pomembno je, da poteka vsak dan. Branje knjig naj postane prijetna navada. Ko beremo mlajšim otrokom, jih lahko držimo v naročju, saj se v objemu otrok počuti varno. Starši ne smejo izgubiti interesa za knjige in ne smejo dopustiti, da otrok bere sam, saj bo otrok s tem mislil, da branje ni več zanimivo in potrebno. Lahko otrok in starš zamenjata vloge, da otrok bere staršu. Otrok se bo naučil tekoče brati, kasneje pa bo začel brati tudi z razumevanjem prebranega. Z vstopom v šolo družinska vnema pojenja. Do tega ne sme priti, saj počasi pojenja tudi otrokova vnema za branje. Bolj ko se otrok upira branju, slabše je, ker mu branje knjige predstavlja napor (Grginič, 2006).

Pomembno je, da so odrasle osebe pri branju pozorne na ustrezno hitrost, glasnost, izgovorjavo in intonacijo (doživeto branje) ter pomen prebranega. Zavedati se moramo, da ima naše branje pri otroku pomembno vlogo in zato tega ne smemo opravljati površno. Za branje si moramo vzeti čas, biti moramo mirni in sproščeni, da bo takšen tudi otrok. Pomembno je, da otrok razume to, kar smo mu prebrali, zato moramo brati glasno, razločno in dovolj počasi, da bo otrok lahko sledil. Izbirati moramo knjige, ki so primerne otrokovi starosti in njegovim interesom (Haramija, 2017).

Kropp pravi, da obstajajo tri temeljna načela, ki naj bi jih starši upoštevali, če želijo, da njihov otrok postane bralec za vse življenje. Otrok bo to postal s starševskim ljubečim sodelovanjem in predanostjo procesu, ki traja od zgodnjega otroštva do najstniških let in še dlje.

Ta tri temeljna načela po Kroppu so:

- Starši naj vsak dan berejo z otrokom in si vzamejo petnajst minut do pol ure časa za branje z otrokom. Ni pomembno, kje in kdaj berejo, pomembno je le, da si vzamejo čas za branje. Zelo pomembno pa je, da berejo skupaj z otrokom in ne le njemu. Branje naj spremljajo tudi ljubkovanje, pogovarjanje, šale, postavljanje vprašanj in odgovarjanje nanje.
- Starši naj kupujejo raznolike knjige in revije za svojega otroka in zase. Pomembno je, da imajo otroci doma svoje knjige, ki so pospravljene na posebni polici. Seveda so pomembne tudi knjige iz knjižnice in vrtca, tiste, ki jim jih posodijo prijatelji; a te vseeno ne morejo nadomestiti knjig, ki so otrokova last. Ko želijo starši dopolniti knjižno polico s kakšno novo knjigo, je dobro, da gredo skupaj z otrokom do knjigarne in to knjigo izberejo skupaj.

- Starši naj otrokom razumno omejijo gledanje televizije in igranje računalniških iger. Raziskave so dokazale, da ima otrok, ki gleda televizijo več kot tri ure dnevno, težave pri branju in socialnem razvoju. Omejitev gledanja televizije in igranja računalniških video igrice otroku ni preprosta, vendar morajo biti starši pri tem vztrajni in dosledni ter skupaj z otrokom skleniti dogovor. S tem mu bodo zagotovili čas za branje (Kropp, 2000).

3.2 Družinske dejavnosti, povezane s pismenostjo

V družini potekajo različne dejavnosti, ki vplivajo na razvoj pismenosti. Knaflič izpostavlja naslednje dejavnosti:

- Gledanje televizije: je pogosta oblika zabave ali razvedrila. Otrok se srečuje s črkami na televizijskem zaslonu, z branjem podnapisov, televizijskega sporeda.
- Brskanje po domačem nabiralniku: v njem otroci najdejo revije, časopise, oglase, različna obvestila, razglednice, voščilnice. Če jih starši prebirajo in prelistajo skupaj z otrokom, ta ob tem odkriva svet tiska in pisave.
- Družinska praznovanja: otrok ob različnih priložnostih, kot so rojstni dnevi, praznovanja, obletnice, srečanja, spoznava različne rabe pismenosti za različne priložnosti. Skupaj s starši izdeluje in piše voščilnice, vabila, zahvale, sodeluje pri pripravi praznovanja, kjer sestavi seznam povabljenih, seznam potrebščin, opravi, sedežni red.
- Gospodinjsko delo in konjički: otrok rad pomaga pri domačih opravilih in pri tem opazuje starše, ko berejo različna navodila, načrte, recepte. Otrok spoznava pomen in uporabnost pisnih gradiv.
- Spremljanje novic: pri tem otrok spoznava, da je pismenost »pomožno orodje« za povezovanje družbe.
- Branje nakupovalnega listka: starši lahko tudi z nakupovalnim listkom otroku predstavijo, kako zelo pomembna je pismenost v vsakdanjem življenju. Otrok lahko nakupuje skupaj s starši, od staršev pa je odvisno, kako bo v tako preprosto vsakdanje dejanje, kot je nakupovanje, zajet tudi otrokov stik z opismenjevanjem.
- Pisanje razglednic: gre za dejavnost, ki poleg pismenosti vključuje tudi socialno in kulturno komponento, zato ne vpliva le na otrokov proces opismenjevanja, ampak tudi na razvoj otrokove kulturne identitete.
- Delo od doma: kadar starši tudi od doma naredijo kaj za svojo službo, ima otrok priložnost, da opazuje njihovo delo ter se srečuje s pisanjem raznih elektronskih sporočil, računov ipd. (Knaflič, 2009, str. 8–11).

3.3 Pomen branja v predšolskem obdobju

Haramija pojasnjuje naslednje pozitivne učinke branja:

- Branje krepi možganske povezave in tvori nove ter neposredno prispeva k razvoju možganov in h krepitvi njihovih sposobnosti.
- Branje izboljšuje koncentracijo, pozornost in disciplino, saj morajo otroci sedeti pri miru, biti tiho in se osredotočati na zgodbo.
- Za otroke, ki redno berejo besedila, to predstavlja trening, zato otroci bolje berejo.

- Skozi branje se otroci učijo o svetu okoli sebe in o ljudeh, živalih ter drugih bitjih, krajih in dogodkih, ki so drugačni od tistih, ki so jih vajeni.
- Branje izboljšuje otrokov besedni zaklad, besednjak, nove besede in besedne zveze. Otroci se učijo, kako jezik deluje, kako se oblikujejo povedi in stavki.
- Otroci skozi branje razvija empatijo, saj se identificira z literarnimi junaki. To potem prenaša v realni svet in bolj razume osebe, ki ga obkrožajo.
- Branje razvija pozitiven odnos do procesa branja, saj otrokom branje nudi veliko užitek in zadovoljstva, zato začnejo bolj ceniti knjige.
- Skozi branje se krepi čustvena navezanost med otrokom in odraslim, skupno preživljanje prijetnih trenutkov pomaga oblikovati dnevno rutino, ki otroku daje občutek varnosti.
- Branje je odlična zabava in sprostitev; branje je možno kjerkoli, saj lahko knjigo vzamemo povsod, kamor gremo.
- Branje sprošča telo in pomirja duha. V današnjem svetu so čutila neprestano izpostavljena gibanju, svetlečim lučem, glasnim zvokom, predvsem kadar uporabljamo elektronske naprave, kar je za možgane zelo stresno (Haramija, 2017).

Tudi Barbara Baloh piše o pomenu branja v predšolskem obdobju. Med učenjem in pripovedovanjem zgodb se otrok nauči uporabljati jezikovne in miselne strategije ter jih povezati v ustrezno strukturo. Z branjem in kasneje pripovedovanjem zgodb otrok oblikuje svoje predstave na osnovi poslušanja ter pomnjenja različnih vrst pripovedovanja. Branje je nadgradnja pripovedovanja. Preden se otrok nauči sam brati, mu moramo odrasli brati vsaki dan, da spodbujamo njegovo poslušanje, čustveni odnos in učenje osnovnih izrazov (Baloh, 2015).

3.4 Slovenski projekti, ki spodbujajo družinsko pismenost

- Knjižni ali bralni nahrbtnik

Ta projekt največkrat poteka v vrtcu. Starši so velikokrat negotovi pri izbiri knjige za branje otroku. Nekateri nimajo možnosti, da bi si knjige izposodili ali jih kupili. Pri projektu Bralni nahrbtnik vzgojiteljica starše seznani o pomembni vlogi knjige in branja v otrokovem razvoju, hkrati pa jim zagotovi dostop do različnega gradiva. Pred samim začetkom je potrebno, da s starši izmenja mnenja, predloge in ideje, nahrbtnik nato kroži po domovih, s pravili, ki jih oblikujejo otroci s pomočjo staršev in vzgojiteljev (Vonta, 2003).

- Beremo in pišemo skupaj

To je prvi program družinske pismenosti v Sloveniji, ki je nastal na Andragoškem centru Slovenije, in sicer leta 2003. Projekt so poimenovali »Beremo in pišemo skupaj«. Cilj je razvijanje temeljnih spretnosti ter usposabljanje za pomoč otrokom pri opismenjevanju. S tem se krepi razvoj spretnosti otrok za primerno komunikacijo s starši in učitelji v učnem okolju (Javrh, 2011).

- Branje za znanje in branje za zabavo

Program Branje za znanje in branje za zabavo je nastal leta 2006 na Andragoškem centru Slovenije po dobrih izkušnjah ob izpeljavi programa Beremo in pišemo skupaj ter na tujih

izkušnjah s podobnimi programi. Program je namenjen staršem za predšolske otroke. Program izvajata dve vzgojiteljici, ki sta opravili program usposabljanja in knjižničarka (Javrh, 2011).

- Babica in dedek pripovedujeta

To je projekt, kjer se ob prebiranju in pripovedovanju srečujejo otroci s starejšimi. Vsebine so lahko zelo različne, organizirajo jih vrtci, šole, knjižnice ali domovi za starejše. Otroci imajo tako možnost spoznavati življenje nekoč in danes. Skozi pripovedovanje, obujanje spominov delijo starejši svoja znanja, izkušnje in interese. Takšna medgeneracijska srečanja pripomorejo k uspešnejši bralni motivaciji in sožitju (Hanus, 2003).

- Nacionalni mesec skupnega branja

Projekt Nacionalni mesec skupnega branja, ki ga organizirajo Bralno društvo Slovenije, Društvo Bralna značka Slovenije, si vse od leta 2018 prizadeva z najrazličnejšimi dejavnostmi dvigniti zavedanje ljudi o pomenu in pomembnosti branja. Poteka med 8. septembrom, mednarodnim dnevom pismenosti, in Tednom otroka v začetku oktobra. S projektom želijo organizatorji spodbuditi vse generacije k branju, izposoji in nakupu knjig (<http://druzina.pismen.si/projekti/>).

- Beremo skupaj

Nacionalna komunikacijska akcija Beremo skupaj predstavlja temelj izgradnje nacionalne mreže za bralno pismenost in bralno kulturo, ki je eden od ključnih ukrepov predloga Nacionalne strategije za razvoj bralne pismenosti. Gre za plakate z ilustracijami vrhunskih slovenskih ilustratorjev, ki so razobešeni po mestih in vabijo k skupnemu branju vse do konca tekočega leta (<http://druzina.pismen.si/projekti/>).

- Objem (Ozaveščanje, Branje, Jezik, Evalvacija, Modeli)

Projekt Zavoda RS za šolstvo, Pedagoškega inštituta, Univerz v Mariboru in Ljubljani ter številnih vrtcev in šol, kjer posebno pozornost namenja predvsem razvijanju predpismenjevalnih zmožnosti v predšolskem obdobju in dvigu motivacije za branje (<http://druzina.pismen.si/projekti/>).

- Naša mala knjižnica

To je projekt založbe KUD Sodobnost International in je namenjen spodbujanju branja. Otroci v vrtcu poustvarjajo na temo izbranih knjig (<http://druzina.pismen.si/projekti/>).

- Knjigobube

Je gibanje, ki poteka v okviru EPTA Centra za izobraževanje in usposabljanje iz Ljubljane. Vodijo jih mentorice v vrtcih, kjer starše seznanjajo s pomenom vsakodnevnega branja otrokom. Komunikacija z otrokom poteka ob skupnem branju, igri in ustvarjanju (Hanus, 2003).

II EMPIRIČNI DEL

4 METODOLOGIJA

4.1 Raziskovalna metoda

V raziskavi smo uporabili kavzalno neeksperimentalno metodo pedagoškega raziskovanja. Izvedli smo kvantitativno raziskavo. Pri raziskovalnem delu smo uporabili anonimno anketo. Podatke smo zbirali v vrteu Najdihojca pri OŠ Hajdina z anketnim vprašalnikom, ki je bil namenjen staršem predšolskih otrok.

4.2 Raziskovalni vzorec

Način vzorčenja je bil namenski. Skupaj je bilo razdeljenih 136 vprašalnikov, vrnjenih bilo 102, kar predstavlja 75 % vrnjenih anket. Menimo, da je bil vzorec ustrezen in anketa uspešno izvedena. Anketni vprašalnik smo razdelili staršem v osem skupin oddelkov našega vrtea:

- dve skupini otrok starih 1–2 leti,
- dve skupini otrok starih 2–3 leta,
- ena skupina otrok starih 3–4 leta,
- ena skupina otrok starih 4–5 leta,
- dve skupini otrok starih 4–6 let.

Anketni vprašalnik je bil sestavljen tako, da smo se v uvodnem delu vprašalnika predstavili ter izpostavili namen anketnega vprašalnika. Staršem smo zagotovili anonimnost z oddajanjem vprašalnikov v za to posebej namenjeni škatli, ki sta se nahajali pred obema vhodoma v vrtec. Vnaprej smo se jim zahvalili za sodelovanje. Vprašanja so bila kvantitativno zastavljena, z izjemo nekaj vprašanj, pri katerih so starši odgovore zapisali oziroma napisali. Pri večini vprašanj so starši obkrožili ustrezen odgovor.

4.3 Postopek zbiranja podatkov

Uporabili smo kvantitativno tehniko zbiranja podatkov, saj smo podatke pridobili s pomočjo anketnih vprašalnikov. Anketni vprašalnik je bil predhodno poslan in posredovan v vpogled ravnateljcu šole in vodji vrtea. Vprašalnik zajema 19 vprašanj, 17 vprašanj zaprtega tipa, dve vprašanja pa sta odprtega tipa.

4.4 Postopek obdelave podatkov

Pri statistični obdelavi podatkov, ki smo jih pridobili s pomočjo anketnih vprašalnikov, smo si pomagali s programom Microsoft Excel. Pridobljene rezultate smo prikazali s pomočjo tortnih grafikonov in jih ustrezno interpretirali. Odgovore na vprašanja smo analizirali po naslednjih fazah:

- uredili gradivo,
- razložili dobljeno klasifikacijo,
- poskušali potrditi ali ovreči zastavljene hipoteze.

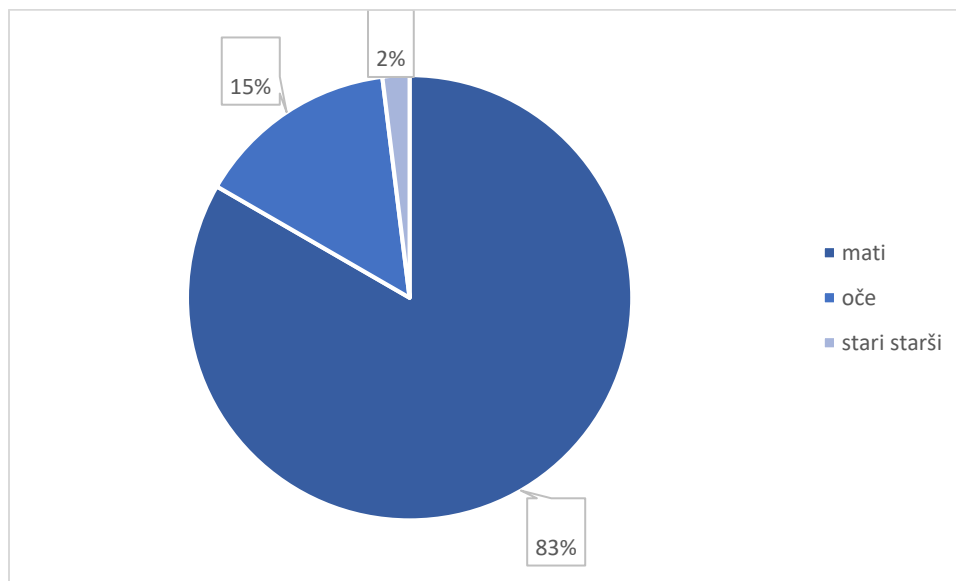
5 INTERPRETACIJA REZULTATOV

Interpretacija anketnega vprašalnika je sestavljena iz posameznih tortnih grafikonov. Anketni vprašalnik je podal rezultate, kdaj starši berejo otrokom, kako pogosto jim berejo, kdo največkrat bere doma skupaj z otrokom, kakšno vrsto literature največkrat berejo otroku, koliko časa navadno berejo otroku, v katerem delu dneva starši namenijo čas družinskemu branju, kaj za njih pomeni kakovostna knjiga, ali se z otrokom pogovarjajo o prebrani vsebini, kako pogosto obiskujejo knjižnico ter kakšno je njihovo mnenje o družinski pismenosti.

V prikaz oz. interpretacijo podatkov smo vključili vseh 19 vprašanj anketnega vprašalnika.

RAZISKOVALNO VPRAŠANJE 1

V prvem raziskovalnem vprašanju nas je zanimalo, kdo izmed družinskih članov največkrat bere otroku. Odgovor smo pridobili s pomočjo prvega vprašanja anketnega vprašalnika.

Graf 1: Družinski član, ki največkrat bere otroku

Vir: lasten

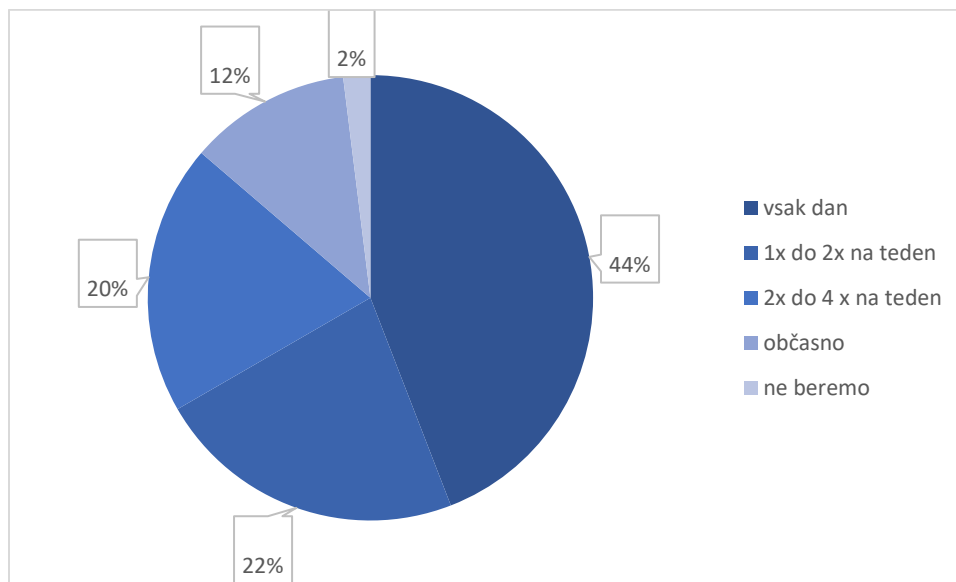
Iz tortnega prikaza je razvidno, da pogosteje v družini svojim otrokom berejo pravlјice mame in sicer 83 % ter 15 % očetje. Takšen odgovor smo tudi pričakovali. Po rezultatu sodeč sklepamo, da so matere bolj pripravljene na branje pravlјic, imajo za to več časa in se verjetno bolj zavedajo pomena in vpliva družinskega branja pravlјic svojim otrokom kot očetje. Najmanjši je odstotek starih staršev (2 %), ki berejo otrokom. Pod odgovor drugo ni bilo nobenega odgovora. Mama in oče sta torej osebi, ki sta otroku najbolj blizu glede branja. S pomočjo družinskega branja se ta vez najbolj ohranja. Starejši bratje in sestre niso bili omenjeni, kar je verjetno posledica tega, da so vsi otroci v družini precej mladi in še morda niso sposobni samostojnega branja.

Glede na to, da tudi različne raziskave kažejo, da mama bere svojim otrokom pogosteje kot oče ter da je pri tem mamina izobrazba zelo pomemben dejavnik pri bralni pismenosti otrok, se z odgovori, ki nam jih je podala anketa, strinjamo. Vendar smo vseeno pričakovali nekoliko višji odstotek pri očetih.

Dobljeni rezultati potrjujejo Hipotezo 1, da v družini doma otroku berejo matere pogosteje kot očetje.

RAZISKOVALNO VPRAŠANJE 2

V drugem raziskovalnem vprašanju nas je zanimalo, kako pogosto starši berejo otroku. Odgovor smo pridobili s pomočjo drugega vprašanja iz anketnega vprašalnika.

Graf 2: Pogostost branja otroku doma

Vir: lasten

Največ odgovorov je bilo, da starši otroku berejo pravljice vsak dan (44 %), nato so sledili odgovori, kjer starši berejo otroku 1-krat do 2-krat na teden (22 %), nekoliko manj jih bere 2-krat do 4-krat na teden (20 %), občasno jih bere 12 %. 2 % staršev pa ne bere otrokom. Glede na to, da veliko staršev bere knjige svojim otrokom skoraj vsak dan, menimo, da se starši dobro zavedajo pomena družinskega branja. Veseli smo, da je majhen odstotek staršev, ki ne berejo otrokom knjig.

S tem je potrjena Hipoteza 2, da je v družini branje prisotno večkrat na teden.

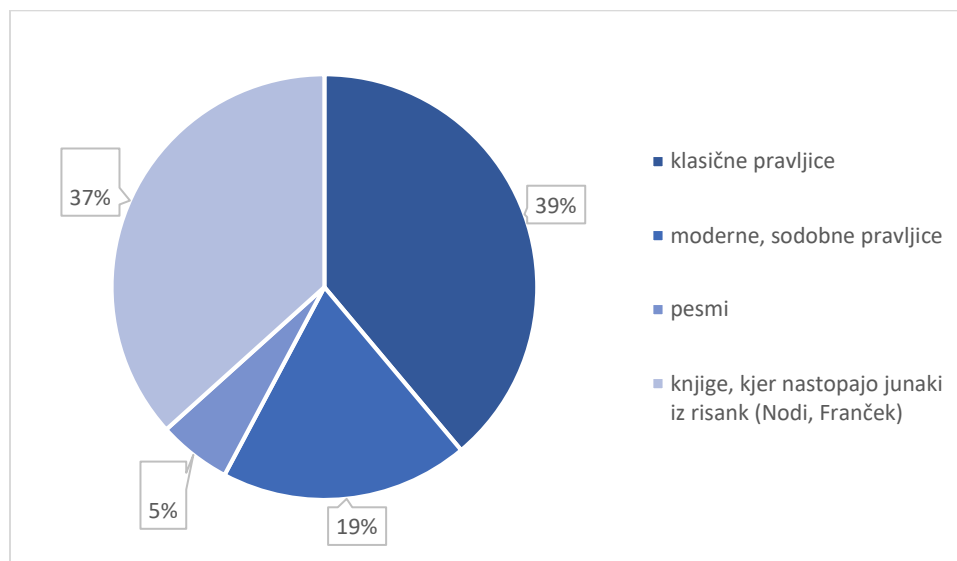
Tudi L. Knaflič (2003) pravi, da je otrokom priporočljivo brati vsaki dan, kako dolgo pa je odvisno od vsakega otroka posebej. Nekateri otroci bodo za poslušanje motivirani dlje časa, nekateri manj. Najbolj pomembno je, da si starši za branje otroku res vzamejo čas in uživajo ob branju. Ni pomembno število prebranih knjig, pomembno je, kaj je otrok imel od branja.

Tudi M. Licardo in D. Haramija (2016) pojasnujeta, da je vsakodnevno branje pomembno. Starši naj z otrokom berejo vsakodnevno, glasno branje naj postane del dnevne rutine, ki naj traja do 30 minut.

Z vsemi avtorji, ki opredeljujejo, kako dolgo naj poteka družinsko branje, se strinjamo tudi mi.

RAZISKOVALNO VPRAŠANJE 3

V tretjem raziskovalnem vprašanju nas je zanimalo, kakšno zvrst literature starši največkrat izberejo za branje. Odgovore smo pridobili s petim, šestim, sedmim in desetim vprašanjem iz anketnega vprašalnika.

Graf 3: Vrste pravljic, ki jih starši najpogosteje berejo otroku

Vir: lasten

Največ staršev (39 %) svojim otrokom bere pravljice, ki se jih spomnijo iz svojega otroštva. To so klasične pravljice. Najverjetneje so to pravljice, ki so jih tudi njim brali starši, saj so to stare, znane pravljice, ki so jih poznali daleč nazaj. Veliko staršev (37 %) otrokom bere knjige in zgodbe, v katerih nastopajo junaki iz risank (npr. Nodi, Franček). Nekaj staršev (19 %) pa otrokom bere moderne pravljice. To so sodobne pravljice z novejšimi, še živečimi avtorji. Pri tem vprašanju je bil ponujen tudi odgovor drugo, kjer je en starš zapisal, da bere pravljice, ki govorijo o lepih vrednotah.

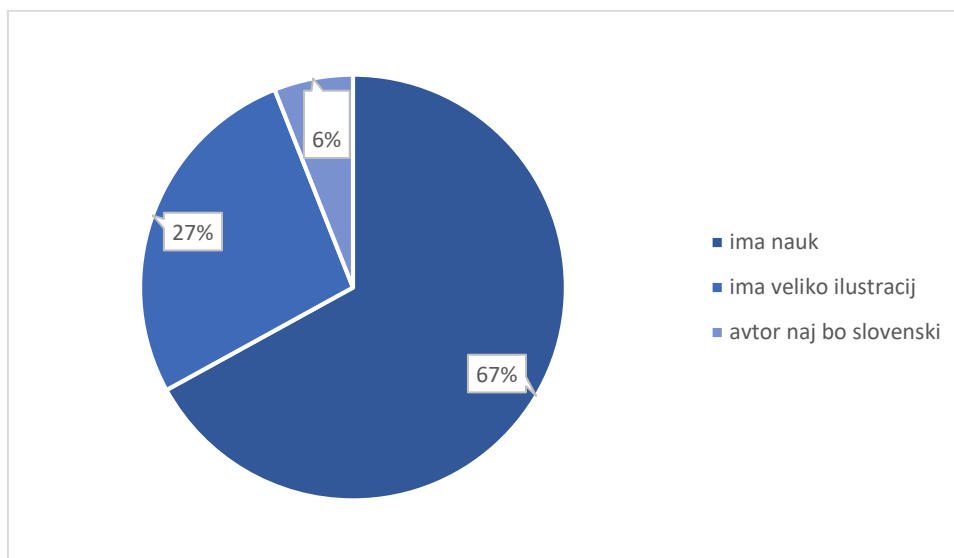
Potrdimo lahko Hipotezo 4, da je največkrat prebrana zvrst, ki jo starši preberejo otroku, klasična slikanica.

Šesto vprašanje je bilo vprašanje odprtega tipa, zato smo pri tem vprašanju dobili veliko različnih odgovorov. Tukaj so starši na črto zapisovali odgovore, kaj jim pomeni kvalitetna in kakovostna knjiga (npr. ima veliko ilustracij, je poučna, ima nauk, ima veliko/malo besedila ...). Po njihovem izboru je knjiga kakovostna:

- če ima veliko ilustracij,

- pomembno je, da so v njej barvne ilustracije,
- avtor knjige naj bo slovenski,
- knjiga naj ima nauk,
- v njej naj nastopajo živali,
- obvezno mora imeti velike tiskane črke,
- vsebuje naj pravljlična števila,
- v njej naj nastopa veliko različnih oseb, ne samo živali,
- pripoveduje naj o vsakdanjih stvareh,
- naj ne bo zgodovinska, ker takšne knjige niso zanimive,
- ima veliko besedila in manj ilustracij,
- z ilustracijami naj pritegne otrokovo pozornost,
- naj ima takšen nauk, o katerem lahko tudi po branju razpravljamo,
- naj bo poučna,
- naj bo domišljajska,
- knjiga naj bo jasno razumljiva, primerna za otrokovo starost,
- vsebuje naj besede, ki so otrokom dojemljive,
- naj ima veliko barvnih ilustracij, ki naj bodo velike čez celo stran,
- knjiga naj bo zapisana tako, da razvija otrokovo besedišče,
- knjiga naj nosi skrito sporočilo,
- knjiga naj ima malo besedila in več ilustracij kot besedilo,
- knjiga naj ne bi bila pisana v narečju, pač pa v knjižnem jeziku, ker otroci narečja še ne
 - dojemajo in razumejo,
- vsebina naj bo kratka in jedrnata,
- vsebina mora vsebovati humor,
- knjiga naj vsebuje tudi ponavljanja, izvirne rime,
- knjiga naj bo oblikovana tako, da ima zavihke, ki jih otrok sam odkriva,
- knjiga naj bo kartonka,
- knjiga naj ima oznako »Zlate hruške«, to so knjige, ki vključujejo več senzoričnih kanalov in imajo bogat besednjak,
- pomembno je, da lahko povežemo prebrano z vsakdanjim življenjem,
- knjiga naj ne bo predolga, da otroku ne zmanjka koncentracije.

Tri najpogostejše odgovore, ki so jih navedli starši, smo strnili v tortni grafikon.

Graf 4: Kakšna je po mnenju staršev kakovostna slikanica

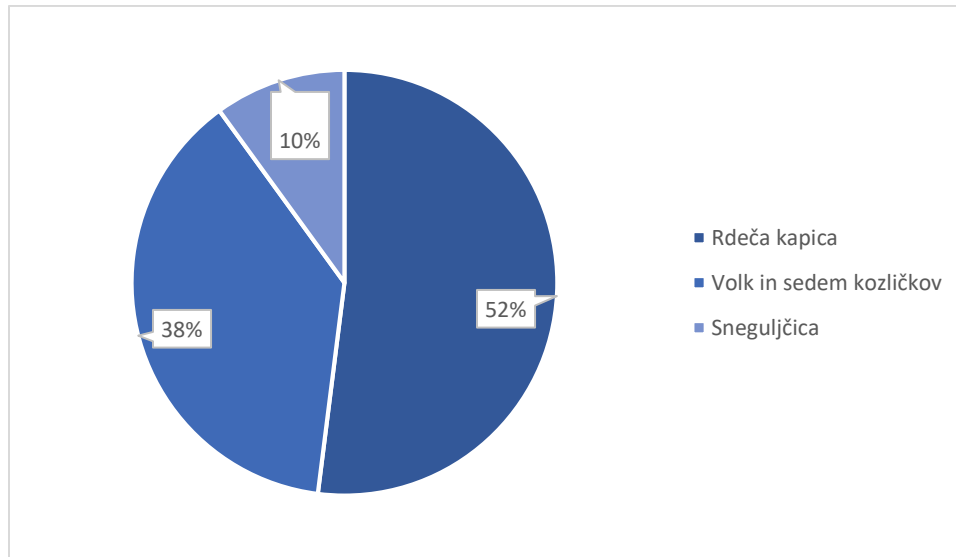
Vir: lasten

Največ staršev je pri izbiri kakovostne knjige najpomembnejša lastnost ta, ima knjiga nauk (67 %), nato so sledili odgovori, kjer se jim zdi pomembno, da ima knjiga veliko ilustracij (27 %), naslednja najpomembnejša lastnost pa jim je bila, da se jim zdi pomembno, da je avtor knjige slovenski (6 %).

»Slikanico po večini razumemo kot tip knjige, v kateri se likovni in besedni izraz prepletata in dopolnjujeta na prav poseben, slikanici lasten način. Besedilo je po navadi skopo in preprosto, česar ne pove beseda, zmore izraziti slika. Tako ponuja dobra slikanica dvoje branj – branje podob in branje besedila in s tem tudi dvojni estetski užitek – likovnega in literarnega«, pravi I. Mlakar (2009, str. 55–56).

M. Dolinšek-Bubnič (2003) pravi, naj za otroka izbiramo kakovostne knjige, z jasnim bistvom in takšne, ki otroka usmerjajo v svet pozitivnih vrednot.

Sedmo vprašanje je bilo odprtega tipa, zato smo prav tako dobili veliko odgovorov. Starši so po njihovem izboru izbirali tri najbolj kvalitetne in kakovostne slikanice primerne otrokovi starosti. Zraven so zapisali tudi starost njihovega otroka.

Graf 5: Kakovostne slikanice v 1. starostnem obdobju

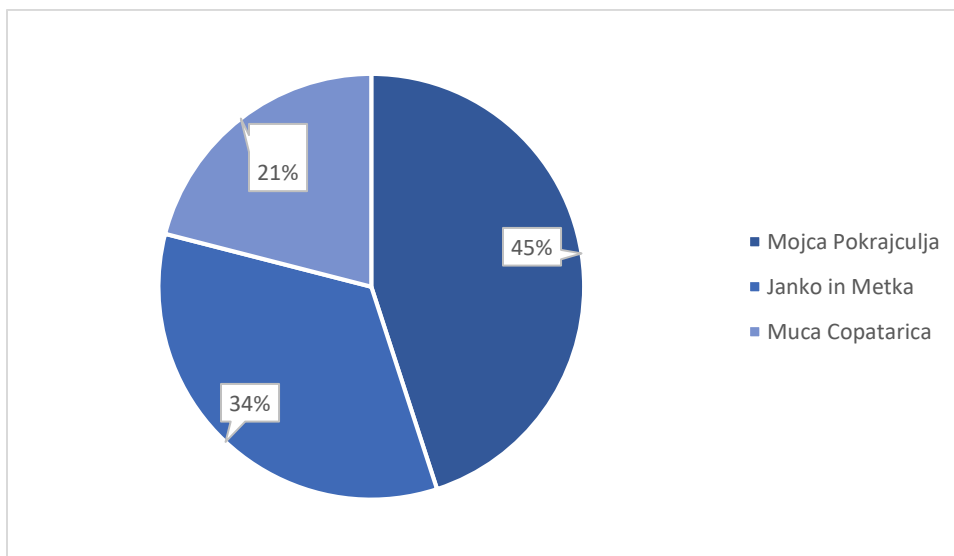
Vir: lasten

V grafikon smo vključili 3 najpogostejše slikanice, ki so jih starši zapisali za 1. starostno obdobje. Z 52 % vodi slikanica Rdeča kapica, z 38 % ji sledi slikanica Volk in sedem kozličkov, nato slikanica Sneguljčica z 10 %.

Ostale slikanice, ki so jih starši omenili za 1. starostno obdobje (1–3. leta), so:

- Zelo lačna gosjenica,
- Nodi,
- Medo Jaka,
- Mavrična ribica,
- Franček,
- Mišek Tip,
- Knjige o avtomobilih,
- Pekarna Mišmaš,
- Kdo je napravil Vidku srajčico,
- Trije prašički,
- Ostržek,
- Šivilja in škarjice,
- Gugalnica za vse,
- Hiška, majhna kot miška,
- Zgodba o levu,
- Ema gre v gozd,
- Rožnati avtobus,
- Moj prijatelj zmaj
- Mami Ema zboli,
- Muca Copatarica,
- Maček Muri,
- Piki in prijatelji,

- Tomažek in lokomotivček,
- Tačke na patrolji,
- Male zgodbe za velike junake,
- Oprosti-hvala-prosim,
- Čigava je ta ritka,
- Pogum,
- Franček,
- Pujsa Pepa,
- Hvaležnost,
- Potrpežljivost,
- Kdo se je pokakal krtku na glavo,
- Mamico hočem,
- Čebela Adela,
- Pajek Piko,
- Naš skupni svet,
- Zvezda živalskega vrta,
- Kdo se boji zobozdravnikov,
- Popihaj, pobožaj, polepi oblič,
- Halo? Halo oči?
- Slikanice Živ žav (Jesen, zima),
- Zverjasec,
- Mišek Tip,
- Grimmove pravljice,
- Polž na potepu,
- Na kitovem repu,
- Sapramiška,
- Medvedek Pu,
- Slovenske ljudske pesmi,
- Trnuljčica,
- Velika knjiga pravljic,
- 5 minutne zgodbe za lahko noč,
- Krokodil,
- Pišek Pepi,
- Nisem srčkan,
- Palček Pohajalček,
- Gusar Berto.

Graf 6: Kakovostne slikanice v 2. starostnem obdobju po mnenju staršev
Vir: lasten

Za drugo starostno obdobje je največ glasov dobila slikanica Mojca Pokrajculja (45 %), sledi ji slikanica Janko in Metka (34 %), tretje mesto pa je zasedla slikanica Muca Copatarica.

Slikanice, ki so bile omenjene, so:

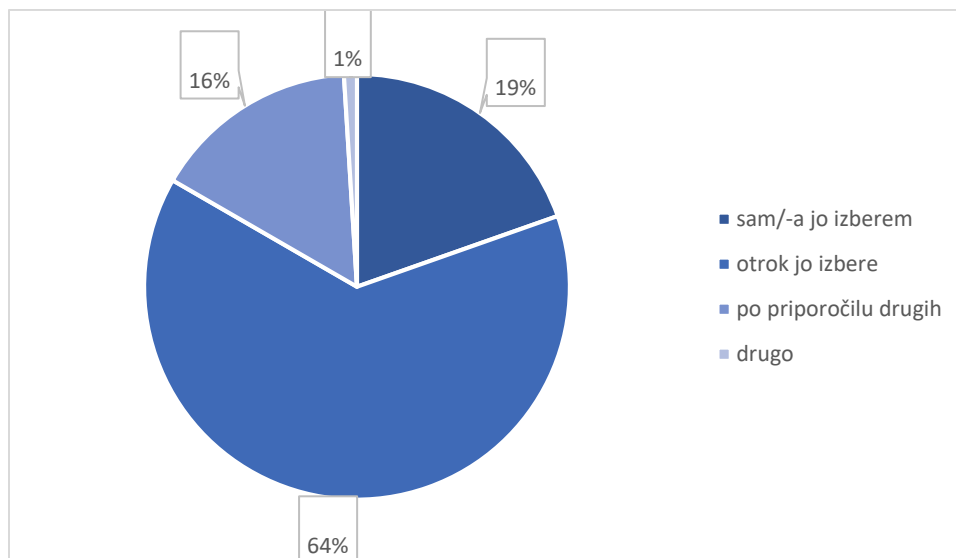
- Zajček Val,
- Mojster Miha,
- Moj dežnik je lahko balon,
- Ljudske pravljice,
- Morska deklica,
- Visoko, više do neba,
- Slikopisi in uganke,
- Slikanice Pujsa Pepa.
- Zverjasec,
- Ne znam leteti,
- Juri Muri,
- Rdeča kapica,
- Najlepše pravljice za lahko noč,
- Levji kralj,
- Vedno te bom imel rad,
- Za vedno prijatelji,
- Srček za mamico,
- Medo, ali se muhe bojiš,
- V pričakovanju Božička,
- Zvezdica Zaspanka,
- Zlatolaska,
- Žabji kralj,
- Rad te imam očka,
- Pod medvedovim dežnikom,

- Čemerni racman,
- Grdi raček,
- Zelena pošast,
- Pepelka,
- Palčica,
- Čuden in drugačen,
- Želod za malico,
- Sovica Oka,
- Pravljice Walt Disney,
- Mala Lina,
- Coprnica Zofka,
- Lev Rogi,
- Živali na kmetiji,
- Larina zvezdica,
- Zlato kralja Matjaža,
- Moj očka Bor vozi motor,
- Veveriček posebne sorte,
- Vse od Bine Štampe Žmavc,
- Obuti maček,
- Severni medved,
- Medved išče pestunjo,
- Melje, melje mlinček,
- Piki Jakob,
- Piko Dinozaver,
- Zvezdica želja,
- Mavrična ribica,
- Sapramiška,
- Muca copatarica,
- Ne znam leteti,
- Muca Mia in prijatelji,
- Očka Snežak,
- Maček Muri,
- Grdi raček,
- Lešnik je moj,
- Lahko noč Medvedek,
- Enci benci na kamenci,
- Ne budi zmaja,
- Mišek Tip,
- Pravljice za lahko noč,
- Moja prva božična knjiga,
- Medvedek lahko noč,
- Oprosti,
- Pika nogavička,
- Mala čarovnica,

- Medvedek in zvezdnato nebo,
- Zgodbe iz želodjega gozda,
- Trnuljčica,
- Rdeča kapica,
- Volk in sedem kozličkov,
- Maček Muri,
- Zbirka klasičnih pravljic,
- Pod medvedovim dežnikom,
- Pujsek Rudi išče blato,
- Zbirka basni,
- Knjige, ki so prejele nagrado »Zlata hruška«,
- Zgodbe iz sošeske,
- Kako objeti ježa,
- Bavbav,
- Ozimnica,
- Marko in njegovi prijatelji,
- Zmajček išče prijatelje,
- Trije prašički,
- Maša in medved,
- Tri mucke,
- Bobek in barčica,
- Medvedek Benjamin.

Iz odgovorov smo razbrali, da so starši večinoma na prva mesta predlagali knjige oziroma slikanice, ki so klasične pravljice – torej knjige, ki so jih sami brali v otroštvu. To so tudi najbolj znane pravljice.

Z desetim vprašanjem iz anketnega vprašalnika smo dobili rezultate, na osnovi česa starši izbirajo knjigo, ki jo bodo prebrali otroku.

Graf 7: Sodelovanje staršev pri izbiri knjige za otroka
Vir: lasten

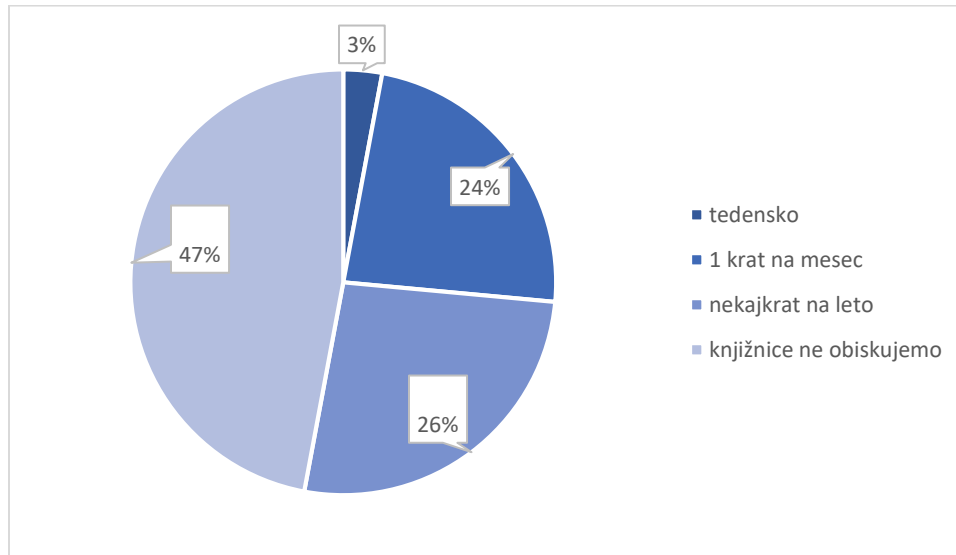
Pri izbiranju knjige za otroka dajejo starši precejšnjo prednost željam in zanimanju otroka. To se nam je zdelo zelo spodbudno, saj menimo, da naj bi v skupnem branju uživali tako otroci kot odrasli. Največji odstotek vprašanih staršev (64 %) odgovarja, da knjigo izbere otrok po svoji izbiri, 19 % staršev pa je odgovorilo, da knjigo izberejo oni sami – torej starši. Zelo blizu sledi odgovor, da starši knjigo izberejo po priporočilu drugih (16 %). Pod odgovor drugo je bil podan samo en odgovor, ki se je glasil, da starš izbere knjigo, ki se mu zdi poučna.

Pri tem vprašanju bi bilo smiselno raziskati in povprašati starše, kdo je tista oseba, ki jim priporoča branje knjige (glede na to, da v nadaljevanju raziskave odkrijemo, da starši slabo obiskujejo knjižnico: ali je to knjižničarka ali kakšen prijatelj, morda vzgojiteljica?)

Iz dobljenih odgovorov lahko potrdimo Hipotezo 7, da otrok sodeluje skupaj s starši pri izbiri knjige. Odgovor nam je bil všeč, saj se nam zdi pomembno, da otrok sodeluje pri izbiri knjigi in da je knjiga otroku všeč, saj menimo, da se s tem spodbuja motivacija za branje pri otroku in s tem tudi hkrati želja po branju.

RAZISKOVALNO VPRAŠANJE 4

V raziskovalnem vprašanju 4 nas je zanimalo, kako pogosto starši obišejo knjižnico. Odgovor na to vprašanje smo dobili s pomočjo 9 vprašanja iz anketnega vprašalnika.

Graf 8: Obisk knjižnice

Vir: lasten

Ta odgovor nas je presenetil. Pričakovali smo, da starši skupaj z otrokom radi obiskujejo knjižnico in da jo obiskujejo pogosteje, kot so prikazali rezultati. 47 % staršev je odgovorilo, da ne obiskujejo knjižnice, 26 % staršev obiše knjižnico nekajkrat na leto, 24 % staršev pa 1 krat na mesec, samo 3 % staršev pa knjižnico obiše tedensko.

Mogoče smo tukaj bili preveč subjektivni, saj sami radi obiskujemo knjižnico že od malih nog in smo preveč sodili po našem zgledu. Morda pa imajo starši doma veliko knjig in jim ni potrebno zato hoditi v knjižnico, ali pa starši obiskujejo tudi Bibliobus- potujočo knjižnico, ki se mesečno premika iz kraja v kraj in mesečno prihaja tudi pred naš vrtec.

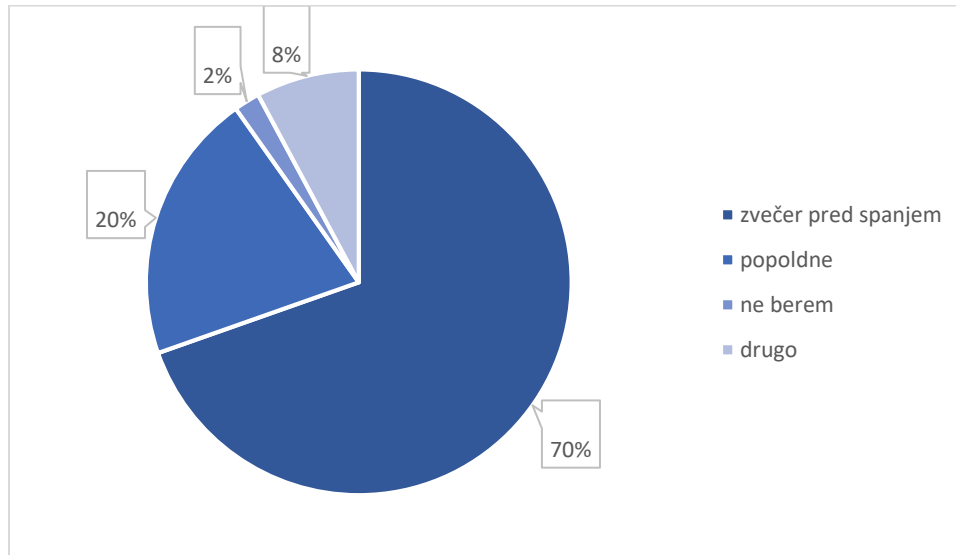
Menimo, da je obisk knjižnice nekakšna predpriprava na branje. V knjižnici si lahko starši in njihovi otroci ogledajo veliko knjig različnih vrst in tudi drugo možno literaturo in si tako izberejo tisto, ki jih zanima.

Tudi večina avtorjev spodbuja obisk knjižnice. Mlakar I. (2009) pravi, da je potrebno družinski obisk knjižnice spodbujati že zelo zgodaj, sploh v predbralnem obdobju, saj naj bi bil cilj staršev, da knjiga spremlja otroka že od rojstva naprej in potem še vse življenje.

Z dobljenimi rezultati, nad katerimi smo bili presenečeni, Hipotezo 6 ovržemo.

RAZISKOVALNO VPRAŠANJE 5

V petem raziskovalnem vprašanju nas je zanimalo, v katerem delu dneva starši najpogosteje berejo otrokom. Odgovore smo pridobili s pomočjo tretjega vprašanja iz anketnega vprašalnika.

Graf 9: Del dneva, ki je namenjen družinskemu branju

Vir: lasten

Otroci so družinskega branja največkrat deležni zvečer. Verjetno je večerno branje nek ritual, ki ga otrok pričakuje od staršev in je del njegovega urnika. Zvečer otroku bere 70 % staršev. Menimo, da je tako zato, ker se takrat družina zbere, se umiri, nimajo več ostalih družinskih opravil in obveznosti ter se družina pripravi na počitek. Nekaj staršev se odloča tudi za popoldansko branje (20 %). Branje popoldan bi naj bilo bolj kakovostno, saj je takrat otrok bolj zbran, pa še otrok ima možnost, da podoživlja prebrano, saj ima več časa, ker se mu ne mudi k nočnemu počitku. Otrok še popoldne ni tako utrujen.

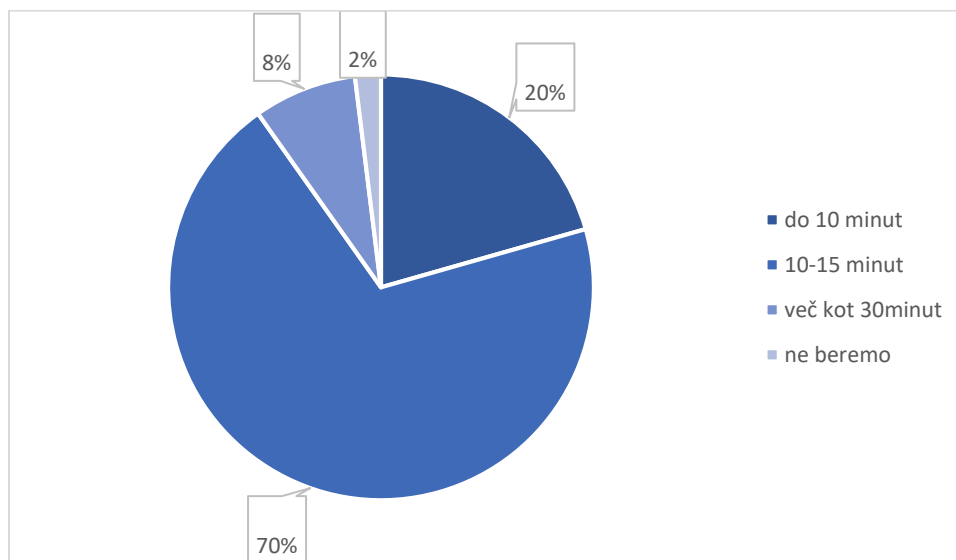
Starši, ki so za odgovor navedli »drugo«, so zapisali, da berejo:

- med vikendi,
- med prazniki,
- ob slabem vremenu, kadar dežuje,
- kadar pijejo kavico,
- kadar otrok izrazi sam pobudo, da bi bral,
- včasih berejo med vikendi tudi dvakrat na dan, če nimajo nič opravil.

M. Dolinšek-Bubnič (1999) pravi, da naj otroku beremo v okolju, v katerem se vsi prijetno počutimo. Pravi, da otroku lahko beremo vedno ob istem času, da pa je pomembno tudi, da otroku beremo kadarkoli in kjerkoli, ko si otrok zaželi ali ko si mi zaželimo tovrstnega stika z njim. To, da otroku beremo ali pripovedujemo vedno ob istem času (npr. pred nočnim spanjem, pred kosilom), bo otroku postalo neka dnevna rutina in bo predstavljalo posebne trenutke, ki se jih bo otrok veselil.

V tem primeru je naša Hipoteza 3, da je najprimernejši del dneva za branje otroku zvečer, potrjena.

V četrtem vprašanju anketnega vprašalnika nas je zanimalo, koliko časa starši namenijo branju.

Graf 10: Čas, namenjen družinskemu branju

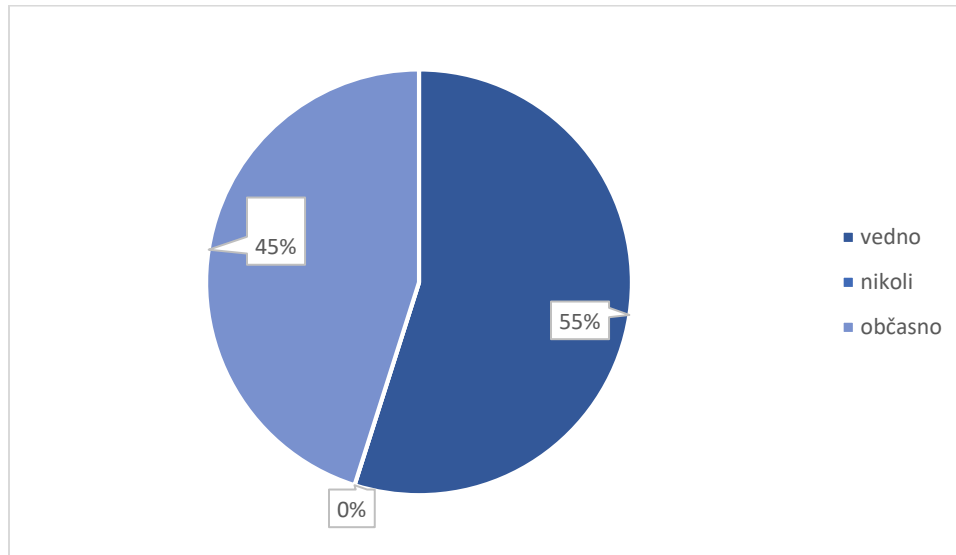
Vir: lasten

Dobljeni rezultati so prikazali, da velika večina staršev (70 %) bere svojim otrokom 10- 15 minut dnevno. Menimo, da na ta odgovor vpliva potrjena hipoteza 8, da se starši dobro zavedajo pomena družinskega branja. Nekaj staršev (20 %) bere svojim otrokom do 10 minut, veseli pa smo, da je majhen odstotek (2 %) staršev, ki so odgovorili, da ne berejo. Kot smo že prej povedali, je bilo v različnih študijah navedeno, da je priporočljivo brati vsaki dan.

Hipoteza 2, da starši otroku berejo večkrat na teden je potrjena.

RAZISKOVALNO VPRAŠANJE 6

V 6 raziskovalnem vprašanju nas je zanimalo, ali se starši z otrokom pogovorijo o prebrani vsebini. Odgovor na to vprašanje smo dobili z osmim vprašanjem v anketi.

Graf 11: Kako pogosto se starši pogovorijo z otrokom o prebrani vsebini

Vir: lasten

55 % staršev se vedno z otrokom pogovori o prebrani vsebini, 45 % pa le občasno. Nobeden izmed staršev ni odgovoril, da se nikoli z otrokom ne pogovori o prebrani vsebini. Takšen odgovor smo tudi pričakovali.

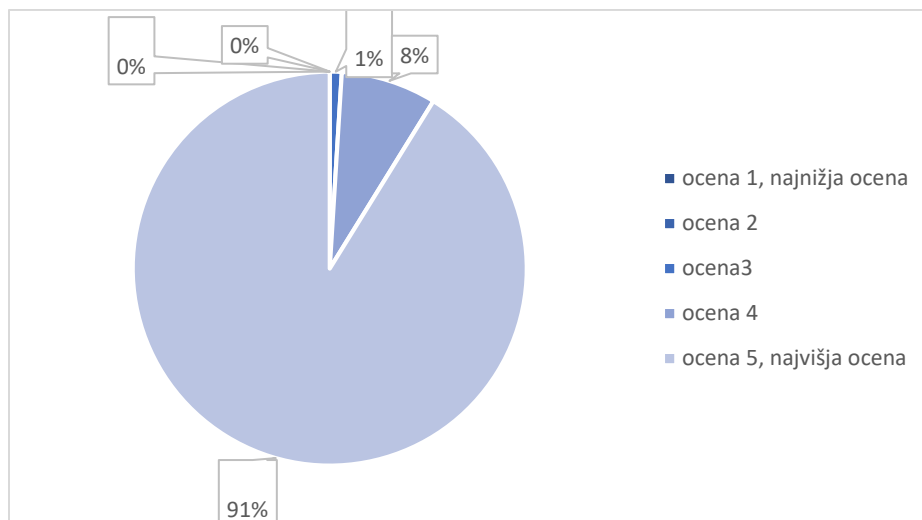
Iz dobljenih rezultatov lahko potrdimo Hipotezo 5, da se starši z otrokom o vsebini prebranega pogovorijo.

Tudi Bucik govori, da je pomemben dialog med starši in otrokom med branjem. Otrokovo pozornost ter njegovo razumevanje besed ali vsebine naj med branjem starši preverjajo s postavljanjem različnih vprašanj, otroka naj spodbujajo, da pokaže dogajanje na ilustraciji, ki spremlja besedilo. Pomembno je, da tudi pri pogovoru ob branju starši sledijo interesu, saj le tako zares povečajo njegovo sodelovanje (Bucik, 2003).

RAZISKOVALNO VPRAŠANJE 7

Sedmo raziskovalno vprašanje starše sprašuje, kako pomembna se jim zdita družinsko branje in pismenost otroka v predšolskem obdobju. Odgovore na to vprašanja smo dobili s pomočjo vprašanj 11,12, 13, 14, 15 in 16.

Pri vprašanju številka 11 so starši odgovarjali z Likertovo lestvico. Ocenjevali so, kako pomembno se jim zdi družinsko branje za razvoj otrokove pismenosti.

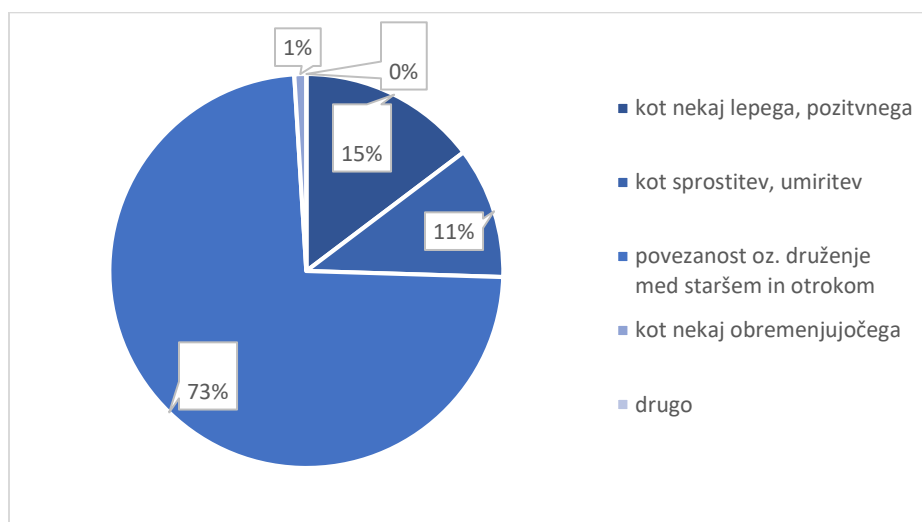
Graf 12: Ocena staršev o pomembnosti družinskega branja

Vir: lasten

Večina staršev pripisuje družinskemu branju velik pomen – oceno 5 (91 %), sledi ocena 4 (8 %), samo en starš je ocenil družinsko branje z oceno 3, za oceno 1 in 2 pa ni bilo odgovorov. To je zelo razveseljujoč podatek, saj na osnovi ocenjevanja staršev o pomembnosti branja, lahko potrdimo Hipotezo 8, da se starši zavedajo, da je družinsko branje pomembno za razvoj otrokove pismenosti.

Tudi Grginič daje poudarek pismenosti. Govorjenje in poslušanje ter branje in pisanje so med seboj tesno povezani, razvijajo pa se ob aktivni udeležbi otrok v dejavnostih, povezanih s pismenostjo. Najpomembnejši v tem procesu so ožja in širša družina ter skupnost, ki ustvarjajo pogoje za razvoj pismenosti. Ko otroci aktivno sodelujejo v dejavnostih, ki vključujejo pismenost, postopoma bogatijo svoje znanje, sposobnosti in razumevanje vrste pismenosti (Grginič, 2006).

V anketnem vprašanju 11 nas je zanimalo, kako starši doživljajo skupno družinsko branje.

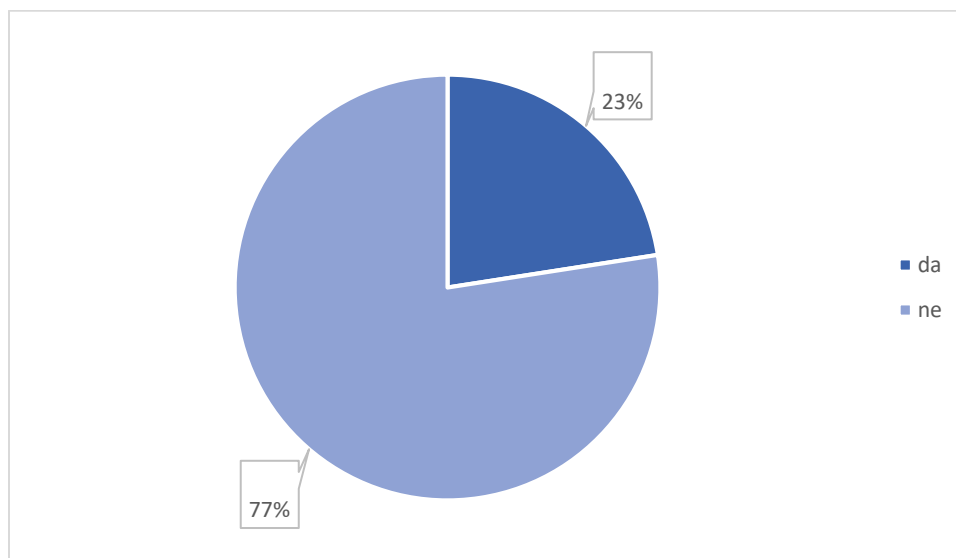
Graf 13: Kaj staršem pomeni branje otroku

Vir: lasten

Največ staršem (73 %) pomeni branje povezanost oziroma druženje med staršem otrokom. Sledili so starši (15 %), ki se jim branje zdi kot nekaj lepega, pozitivnega, 11 % staršev pa je odgovorilo, da se jim branje zdi kot sprostitiv, umiritev.

Tako lahko Hipotezo 9 delno potrdimo, ne pa v celoti, saj so starši na prvo mesto postavili branje kot povezanost oz. druženje med otrokom in starši, še vedno pa jim branje pomeni kot nekaj pozitivnega. Veseli smo, da jim branje ni kot ovira oziroma breme. Samo en odgovor je bil zapisan, da staršu branje predstavlja nekaj obremenjujočega.

V vprašanju številka 13 nas je zanimalo, ali starši menijo, da mora otrok pred vstopom v šolo poznati črke, znati brati in pisati.

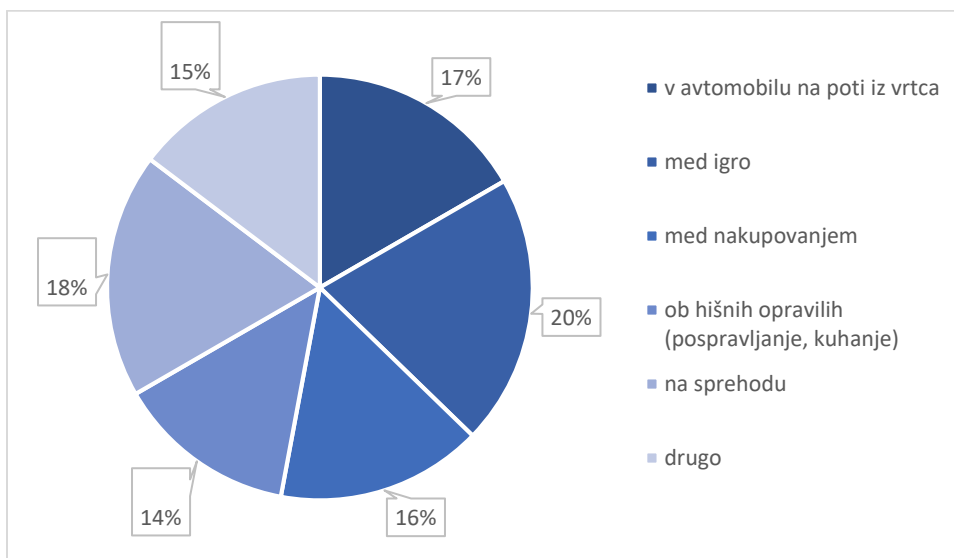
Graf 14: Poznavanje črk, znanje branja in pisanja pred vstopom v šolo

Vir: lasten

Večina staršev (77 %) meni, da poznavanje črk, znanje branja in pisanja pred vstopom v šolo ni potrebno, 23 % staršev pa se s tem ne strinja in meni, da takšno znanje je potrebno.

M. Grginič (2008) meni, da otroci vlogo pisnega jezika spoznavajo že v prvem starostnem obdobju. Prepoznajo že okoljski tisk, različne napise, ki jih opazijo na cesti, v trgovini ali na televizijskem zaslonu. Pri spoznavanju koncepta tiska je otroku v pomoč odrasli ali sposobnejši otrok, s katerim se pogovarja, in lastna aktivnost: opazovanje, zaznavanje, poslušanje vidnih in zvočnih sporočil v okolju.

V vprašanju 14 nas je zanimalo, kdaj se starši največkrat pogovarjajo z otrokom.

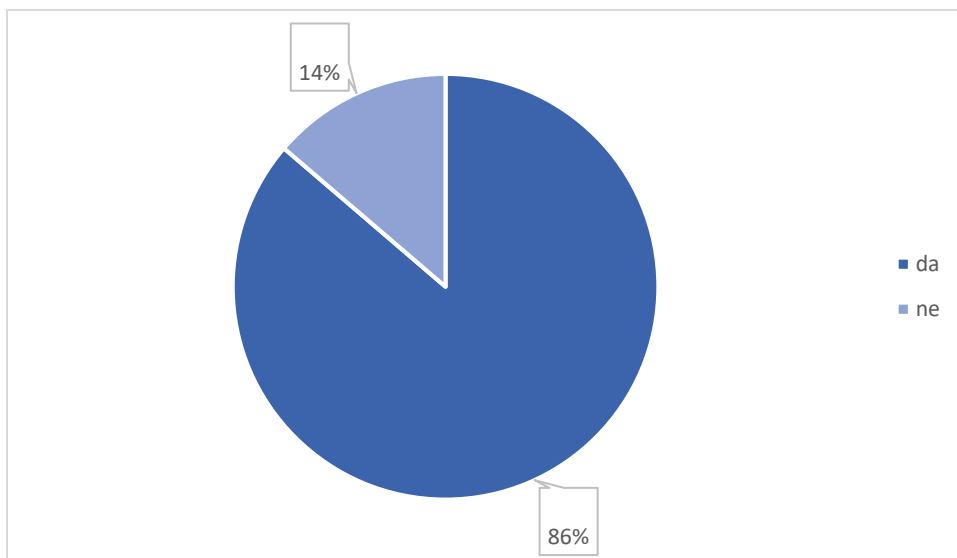
Graf 15: Čas oz. dejavnosti, ko starši otroku namenijo največ pogovora

Vir: lasten

Dobljeni rezultati so pokazali, da največ staršev (17 %) nameni največ časa pogovoru z otrokom med igro, nato se največ pogovarjajo, ko otroci in starši opravljajo hišna opravila (18 %), sledi čas, ko se starši vozijo na poti iz vrtca (17 %), nato sledi čas, ko starši z otrokom nakupujejo (15 %). Najmanj časa pa namenijo pogovoru med sprehodom. Pod odgovor drugo smo dobili naslednje zapise staršev:

- usedemo se za mizo, si skuhamo čaj in se pogovarjamo,
- pogovarjamo se pred spanjem v postelji, ko se skupaj uležemo,
- pogovarjamo se v kopalnici, ko se otroka tuširata,
- pogovarjamo se na skupnem kosilu skupaj z babico in dedkom,
- ob večerji pozno zvečer.

V vprašanju številka 15 nas je zanimalo, ali se staršem zdi pomembno, da otrok prepoznava v okolju napise, kot so lekarna, pošta, ime trgovine, ime časopisa, imena na letakih ...

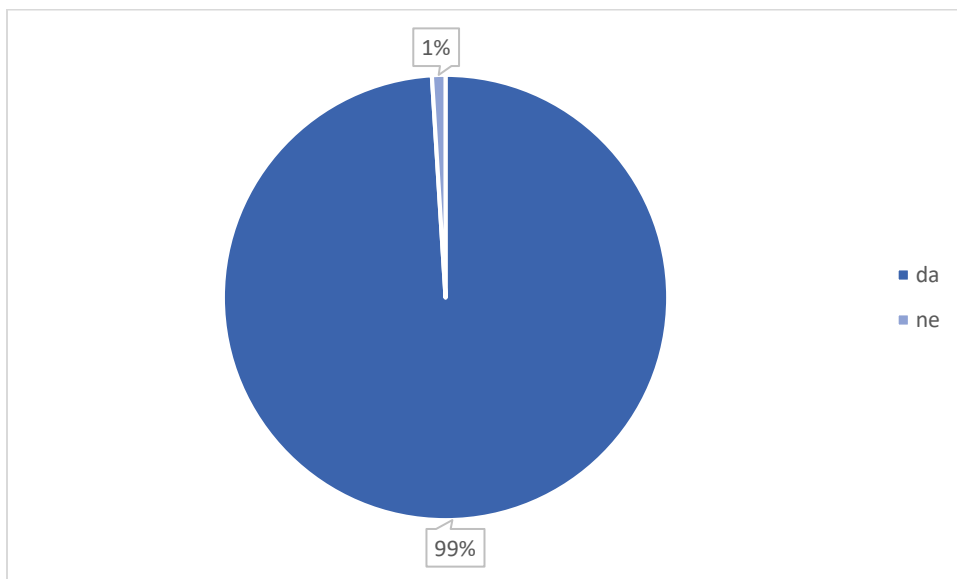

Graf 16: Je pomembno, da otrok prepozna napise v okolici (npr. lekarna, pošta, ime trgovine ...)

Vir: lasten

Dobljeni rezultati so pokazali, da se staršem to zdi pomembno (86 %), nekaj staršev (14 %) pa jih meni, da to ni pomembno. Iz vseh dobljenih rezultatov v anketnem vprašalniku lahko potrdimo Hipotezo 8, da se starši zavedajo, da je družinsko branje pomembno za razvoj otrokove pismenosti.

Pri vprašanju številka 16 nas je zanimalo, ali otrok občuti ugodje ob branju knjig.

Graf 17: Ugodje otroka ob branju knjig

Vir: lasten

Odgovor nas ni presenetil, saj je 99 % staršev odgovorilo, da otroci ob branju knjig občutijo ugodje, samo en odgovor je bil, da otrok tega ne občuti.

O tem, da starši skupno družinsko branje doživljajo kot nekaj pozitivnega in lepega, pa sklepamo iz lastnih izkušenj, ki smo jih pridobili v našem vrtcu na podlagi zapisov, ki so jih starši navedli v bralnem kovčku oz. nahrbtniku. V našem vrtcu namreč vsako šolsko leto izvajamo projekt bralni nahrbtnik, ker se je le-ta skozi vsa šolska leta vedno prikazal kot pozitiven projekt, saj je bil pohvaljen tudi s strani staršev. Gre za potujoči kovček oz. nahrbtnik, ki potuje iz družine v družino, v katerem se nahajajo tri knjige, barvice in zvezek, včasih tudi prstne lutke. Kovček si otrok odnese za teden dni domov in skupaj s starši prebere priložene knjige ter z njimi poustvarja. Starši se z otrokom pogovorijo o prebranih knjigah, v zvezek napišejo vtise, otroci pa narišejo ilustracijo. Nato kovček prinesejo nazaj v vrtec, kjer si skupaj ogledamo njihove zapise, se pogovorimo o pripetljajih in kovček že potuje k drugemu otroku.

Izkušnje s tem projektom so do sedaj pokazale, da se projekt zelo obnese, ker so ga v zapisih in na roditeljskih sestankih pohvalili tudi starši. Prilagamo nekaj zapisov staršev, ki so skupaj z otrokom prebrali knjige.

Spoštovani starši,

Pozdravljeni v svetu branja.

Pred vami je bralni nahrbtnik, ki potuje iz družine v družino. Namenjen je skupnemu družinskemu branju.

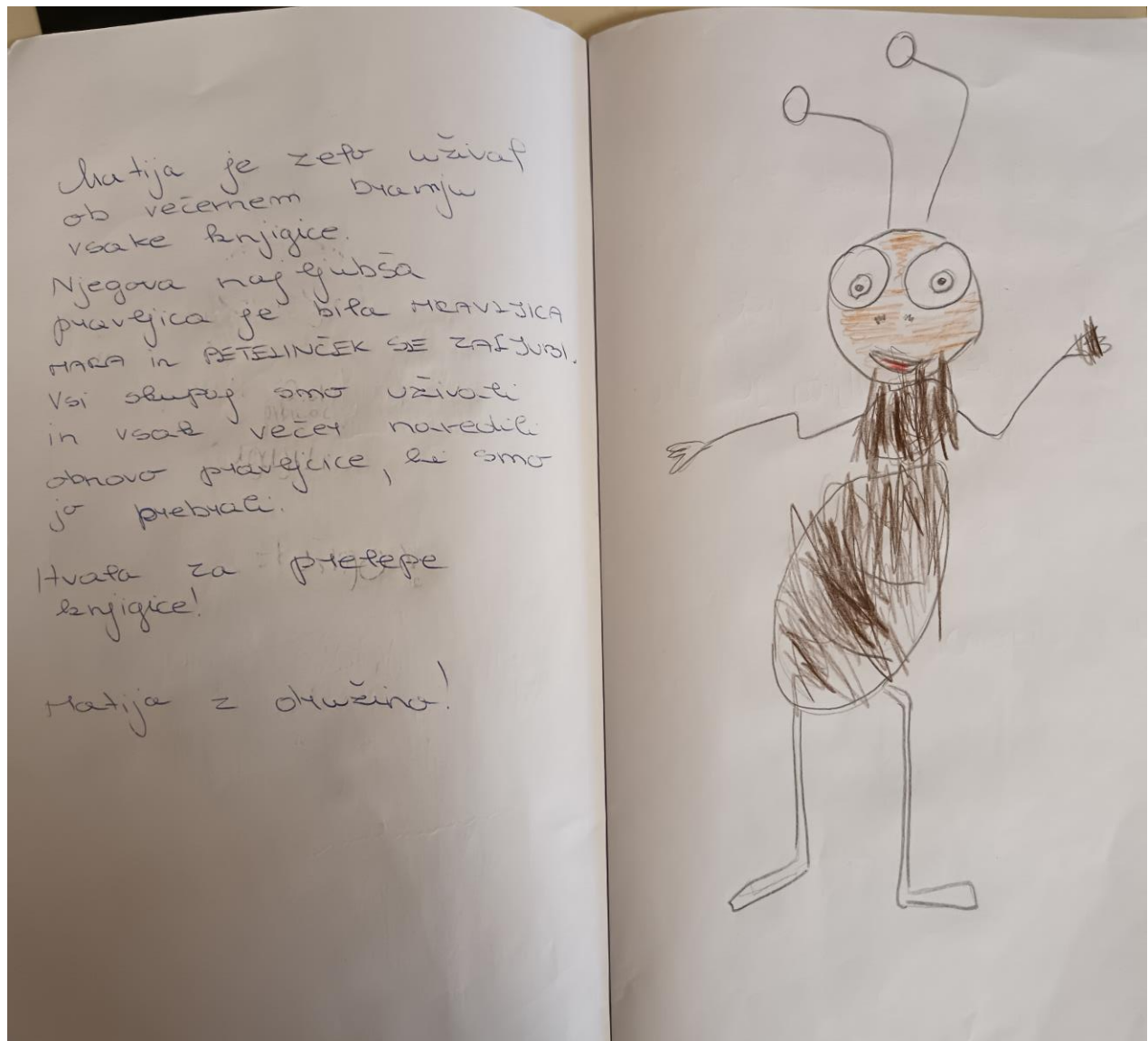
Vzemite si čas in skupaj z otrokom preglejte vsebino nahrbtnika.

V njem so tri knjige. Tokrat so vmes tudi pesmice. Po želji preberite katero od knjig in v zvezek zapišite vtise. Otrok naj tudi kaj nariše.

Želiva vam veliko užitkov ob skupnem družinskem branju.

Slika 1: Navodila za izvajanje družinskega branja

Vir: lasten

Matija je zelo užival
ob večernem branju
vsake knjigice.

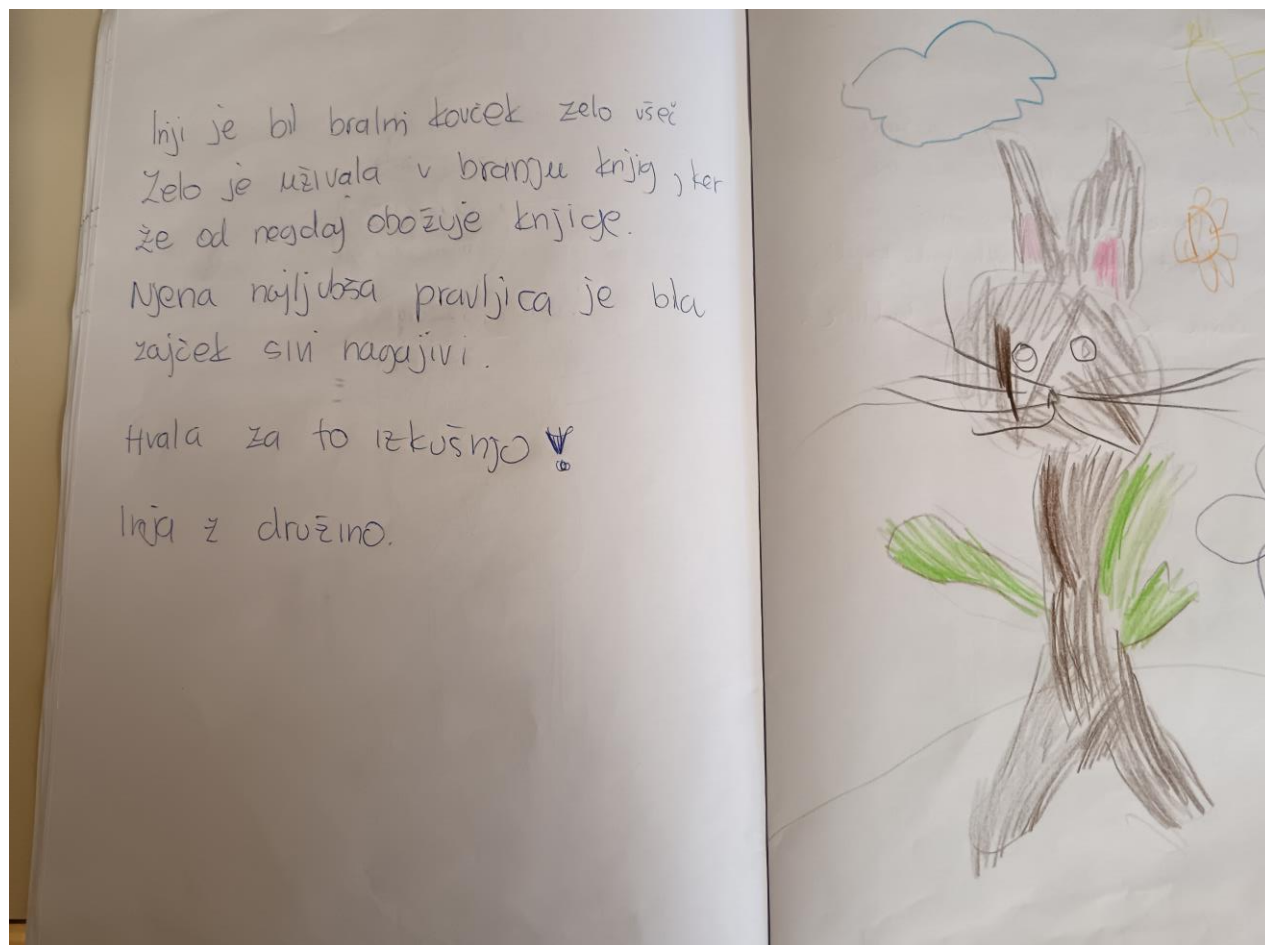
Njegova najljubša
pravljica je bila MRAVČICA
MARA in PETELINČEK SE ZAJTUJE.
Vsi skupaj smo uživali
in vsak večer naredili
obnovo pravljice, ki smo
jo prebrali.

Hvala za pretepe
knjigice!

Matija z otušino!

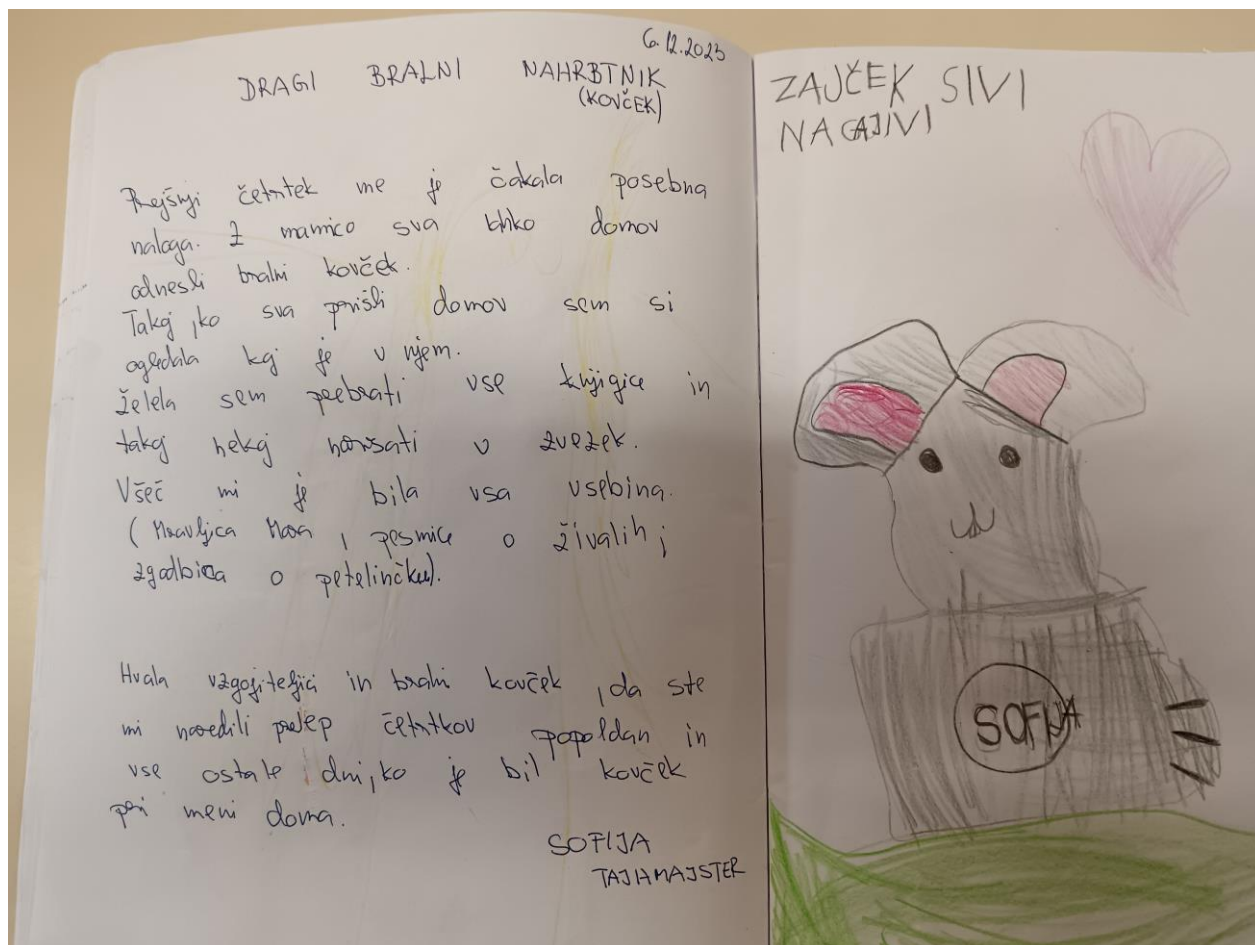
Slika 2: Starši so zapisali, da je deček ob branju zelo užival

Vir: lasten

Slika 3: Zapis starša v bralnem nahrbtniku in ilustracija otroka

Vir: lasten

Slika 4: Tudi pri tej deklici je bil nahrbtnik popestritev tedna

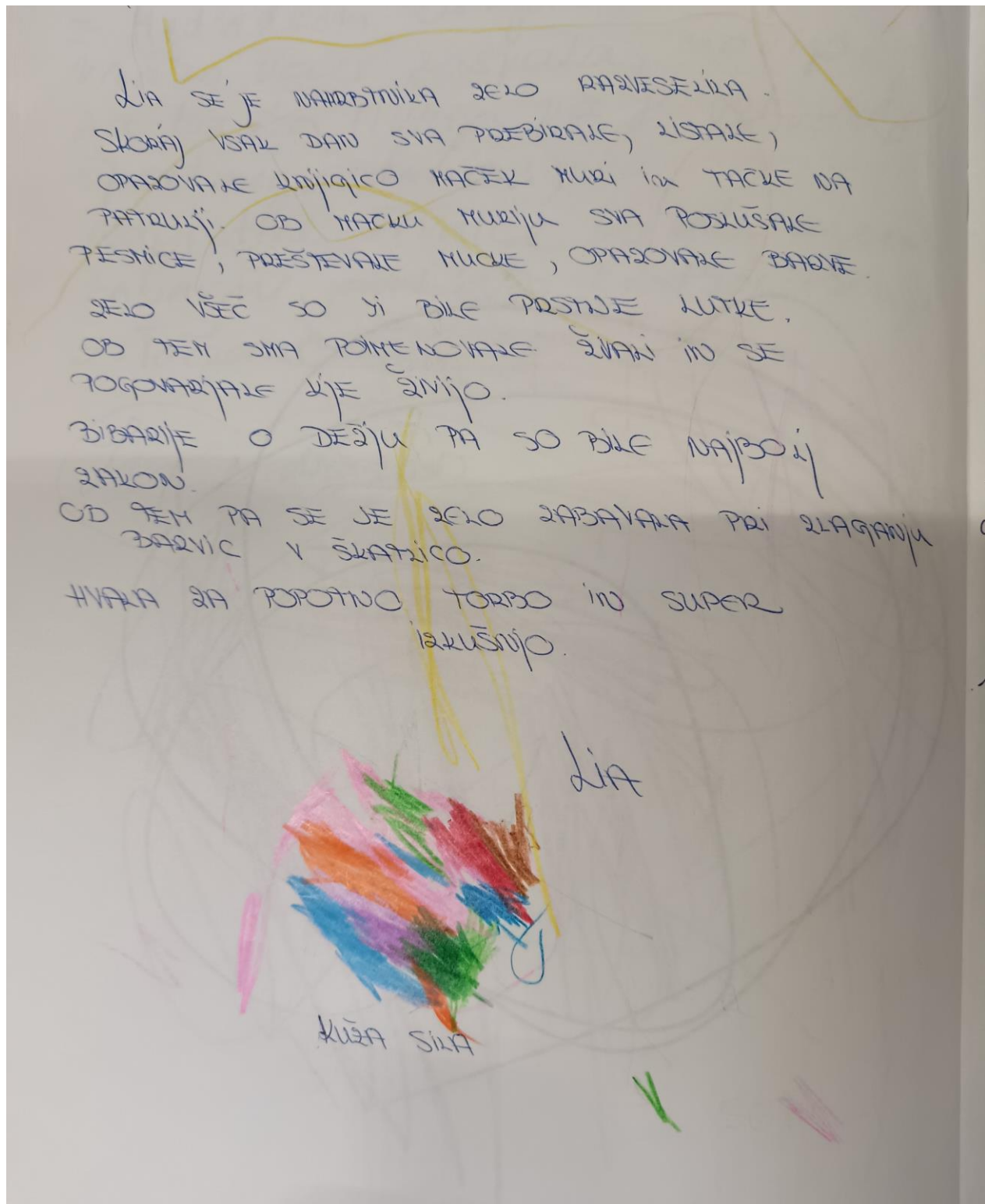
Vir: lasten

BRALNI NAHRBTNIK
PRI ANIKI !

Náša Anika ima zelo rada
knjižice. Navdušeno ji sestavljala
puzzle svojih najljubših super
kučkov, se igrala z lutkami
in spoznala netopirja lojzeta.
Pravi, da ji to res posebno
lutki, želva in
kapla pesmico
za vsak dan
in se veselo
igrala.
Skupaj smo preživele zelo
prijetno bralno
popoldne.

Slika 5: Zapis staršev še ene deklice

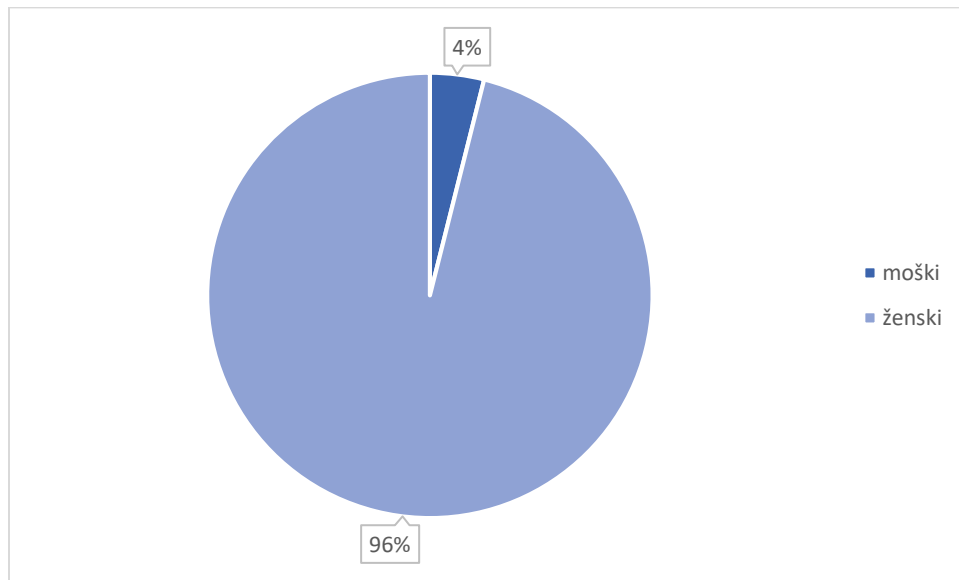
Vir: lasten

Slika 6: Večinoma je bralni nahrbtnik predstavljal pozitivno izkušnjo.

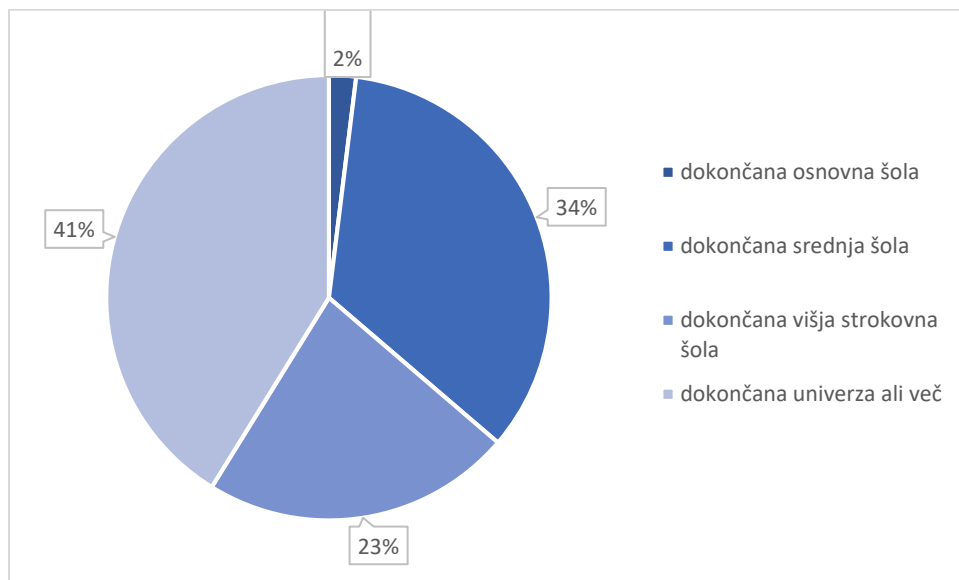
Vir: lasten

Iz dobljenih zapisov in rezultatov lahko potrdimo Hipotezo 10, da si otrok želi, da mu starš bere knjigo. V zadnjih treh vprašanjih nas je zanimal spol anketirancev, izobrazba anketirancev in število otrok v družini. Ti podatki so nas zanimali zgolj statistično.

Graf 18: Spol anketirancev
Vir: lasten

Iz podatkov je razvidno, da so večinoma na anketo odgovarjale ženske oziroma mame (96 %), ostalo so bili moški oziroma očetje (4 %).

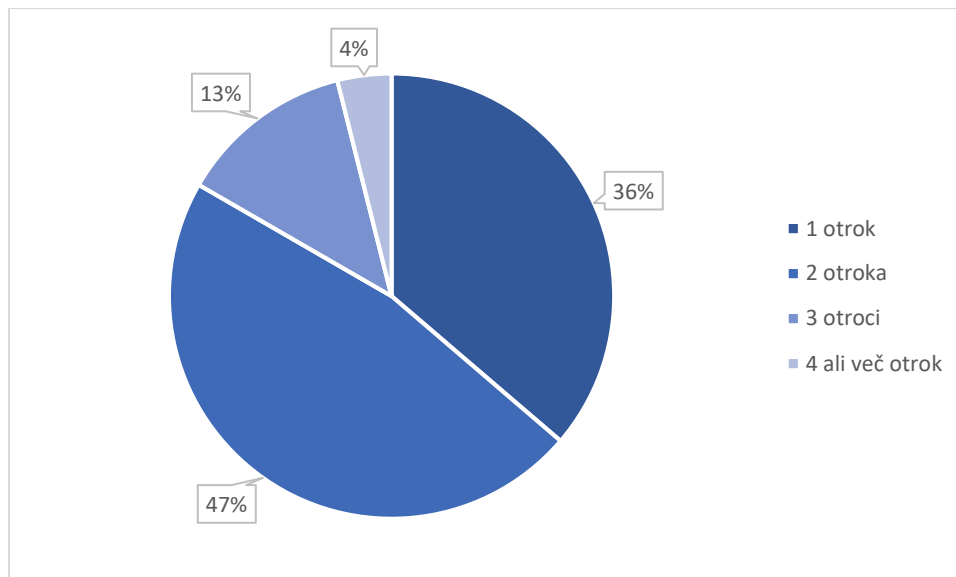

Graf 19: Izobrazba anketirancev
Vir: lasten

Največ anketiranih staršev (41 %) ima dokončano univerzo, (34 %) anketiranih staršev ima dokončano srednjo šolo, sledijo starši z dokončano višjo strokovno šolo (23 %), najmanj pa je staršev z dokončano osnovno šolo (2 %).

Podatek o izobrazbi staršev je bil zgolj informativne narave in nas v našem primeru ni zanimal, ali izobrazba vpliva na dvig družinskega branja. Omenimo pa lahko, da sta se s tem vprašanjem ukvarjali avtorici L. Knaflič (2003) in M. Grginič, ki pojasnjujeta, da so višje izobraženi starši praviloma bolj motivirani za branje z otroki in nasprotno – manj izobraženi običajno manj motivirani za skupno branje z otroki ter da višje izobraženi starši s svojimi otroki berejo pogosteje.

V zadnjem 19. vprašanju nas je zanimalo, koliko otrok prevladuje v družini anketirancev.

Graf 20: Število otrok v družini

Vir: lasten

Rezultati so pokazali, da ima večina družin (47 %) dva otroka, sledijo družine z enim otrokom (36 %), kar nekaj je družin s tremi otroki (13 %), nekaj družin pa ima štiri ali več otrok. Naj omenimo, da v ta podatek niso vključeni samo otroci, ki bi naj obiskovali naš vrtec, temveč podatke zajemajo tudi otroci, ki so že starejši in obiskujejo šolo. Nas je zanimal le zgolj statistični podatek in ne podatek za obdelavo podatkov. Smo pa iz rezultatov veseli in presenečeni, da se družine odločajo za več otrok in da je bilo kar nekaj odgovorov, kjer imajo družine več kot tri otroke.

4 SKLEPNE UGOTOVITVE

Z branjem različne literature, ki govori o bralni pismenosti smo ugotovili, da se bralna in družinska pismenost prične že v predšolskem obdobju in njen razvoj še zdaleč ni končan s koncem izobraževanja v šoli oziroma na fakulteti. Bralna pismenost namreč zajema branje različnih besedil, tudi napisov na letakih in trgovinah, ki jih otrok lahko spoznava že pred vstopom v šolo. Tudi *Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030* predvideva prve stike z opismenjevanjem že za predšolske otroke, skozi igro in zanje primerne dejavnosti.

S pregledovanjem mednarodnih raziskav PISA in PIRLS smo ugotavljali, na kakšnem položaju je branje v Sloveniji. Raziskave kažejo, da v Sloveniji branje ni ravno vrednota, ter da je celotna družba premalo motivirana za branje. Raziskava PISA med drugim kaže, da veliko 15-letnikov ne bere za zabavo, zato menimo, da je še toliko bolj pomembno mladostnike motivirati za branje. Na bralno motivacijo otrok ter posledično tudi razvijanje bralne pismenosti vplivajo vsi, ki so del otrokovega življenja in odraščanja – starši, vzgojitelji, učitelji, knjižničarji.

V empiričnem delu raziskave smo se predvsem opredelili na družinska pismenost, ki ima zelo pomembno vlogo pri otrokovem razvoju pismenosti, kajti za otroka je najprej pomembno, da doživi ugodno branje prav v družinskem okolju. Branje slikanic v družinskem okolju je ključnega pomena na vseh njegovih razvojnih stopnjah. Menimo, da je branje pravljic otrokom vsekakor eden najlepših preživetih skupnih trenutkov v družini, saj pravljice otrokom in staršem nudijo veliko užitek, veselja in zadovoljstva.

Smo mnenja, da če bo otrok doživel pozitivno branje v družini, bo imel otrok vedno znova željo po tem, da bo slikanico vzel v roke, jo listal, bral po svoje in, kar je zelo pomembno, prosil starše, da mu jo preberejo in se bo že vnaprej veselil trenutka, ko se bo skupaj s svojimi starši usedel in bo čas potekal samo zanj in za branje slikanice. Zdi se nam tudi pomembno, da se zavedamo pomembnosti kakovostne otroške literature, saj bo le-ta vplivala na dožemanje sveta v nadaljnjem življenju posameznika. Menimo, da je po branju pomembno postavljati vprašanja, ki spodbudijo otroke k razmišljanju in podoživljanju prebranega gradiva.

V empiričnem delu raziskave smo po pregledu anketnih vprašalnikov prišli do zaključka, da se starši dobro zavedajo pomembnosti družinskega branja za kasnejšo otrokovo sposobnost v šoli. Ugotovili smo, da so najpogosteje v vlogi bralca matere in da branje večinoma poteka ob večerih. Mislimo, da je tako zato, ker se takrat vsi v družinski člani umirijo, nimajo več drugih obveznosti in si res vzamejo starši čas le za otroka. Razveseljujoč je bil tudi podatek, da starši berejo svojim otrokom vsak dan, ali vsaj 1- do 2-krat na teden. Ni pomembno, koliko časa otroku berejo, pomembno je le, da si za to vzamejo čas, da so takrat zares predani otroku in da tudi starši ob tem uživajo.

Zdi se nam pomembno, da je osnova družinskega branja tudi izbira primerne literature. Kriteriji za izbiro so pri starših različni. Starši svojim otrokom najpogosteje berejo klasične slikanice in slikanice, v katerih nastopajo junaki iz risank. Starši se z otrokom po prebrani pravljici pogovarjajo, kar je zelo spodbudno, saj s tem zagotovo razvijajo njegovo bralno pismenost in osebnost v celoti,

domišljijo in jezik. Presenetil nas je le podatek, da starši bolj redko obiskujejo knjižnico. Največji vpliv na izbiro knjige imajo otrokove želje in zanimanje za določeno literaturo oziroma tematiko. Večina staršev izbere knjigo skupaj z otrokom. Med bolj pomembne lastnosti pravljic uvrščajo ilustracije, nauk in to, da je avtor knjige slovenski. Pomembno je, da se starši zavedajo, da so v predbralnem obdobju najbolj pomembne ilustracije, saj otrok v tem obdobju še ne zna brati in ga ilustracije pritegnejo k temu, da seže po knjigi, si jo začne ogledovati in jo listati.

Pri izbiri kakovostnih slikanic so starši najpogosteje navedli knjige, klasične pravljice iz otroštva – Rdeča kapica, Janko in Metka, Volk in sedem kotličkov, Muca Copatarica, Sneguljčica, Mojca Pokrajculja. To so večinoma pravljice iz njihove mladosti. Veseli nas, da so starši napisali na seznam tudi slikanice, ki so na seznamu Zlata hruška, ki je znak kakovostnih mladinskih knjig.

Iz rezultatov raziskave je razvidno, da starši izkoristijo različne priložnosti za pogovor z otrokom o vsakodnevnem dogajanju. Največkrat pogovor poteka na sprehodu in na poti iz vrtca v avtomobilu. Za razvoj otrokove pismenosti pa starši poskrbijo tudi tako, da se lotijo vsakodnevnih opravil, ki razvijajo pismenost, skupaj z otrokom, npr. obisk banke, trgovine, pošte, lekarne. Razvijanje pismenosti se anketiranim staršem zelo pomembno. Menijo, da poznavanje črk, branje in pisanje pred vstopom v šolo ni potrebno.

Zaključimo lahko, da smo ugotovili, da starši pismenosti posvečajo dovolj pozornosti in da se zavedajo, da je ta ključnega pomena za otroke. Zavedati se moramo dejstva, da imajo starši velik vpliv na otroka, in mu morajo biti ravno zaradi tega dober zgled pri različnih vrstah pismenosti. Otrok bo namreč posnemal vzgled staršev, in če bodo starši radi prebirali knjige, obiskovali knjižnico, imeli do literature pozitiven odnos, bodo to navado prenesli tudi na svoje otroke.

7 LITERATURA IN VIRI

1. Baloh, B. (2015). Spodbujanje pripovedovanja v večkulturnem in večjezičnem okolju. V M. Jelen Madruša (ur.), *Priročnik za izvajanje programa Uspešno vključevanje otrok priseljencev (UVOP)* (str. 34–45). Ljubljana: ISA institut.
2. Bednjički Rošar, B. (2017). Slikanice in branje za zgodnje opismenjevanje. V M. Licardo in D. Haramija (ur.), *Kako razvijati družinsko pismenost v predšolskem obdobju* (str. 53–62). Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
3. Bešter Turk, M. (2003). Sodobno pojmovanje pismenosti in pouk slovenskega jezika v šolah v Republiki Sloveniji. V B Krakar Vogel (ur.), *Slovenski jezik, literatura in kultura v izobraževanju. Zbornik predavanj* (str. 57–82). Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete.
4. Bucik, N. (2003). Motivacija za branje. Beremo skupaj. *Priročnik za spodbujanje znanja*. Ljubljana: Mladinska književnost, 53–57.
5. Cenčič, M. (1999). Pojem pismenosti kot celostne in sestavljene aktivnosti, njeno razvijanje in poučevanje. *Vzgoja in izobraževanje*, 30(4) (str. 4–12).
6. Cotič, M. in Medved Udovič, V. (2011). Učenje in poučevanje različnih pismenosti. V M. Cotič, V. Medved Udovič in S. Starc (ur.), *Razvijanje različnih pismenosti* (str. 11–18). Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales.
7. Grginič, M. (2005). *Porajajoča se pismenost*. Domžale: Izolit.
8. Grginič, M. (2006). *Družinska pismenost*. Domžale: Izolit.
9. Grginič, M. (2008). *Vsak po svoji poti do pismenosti: priročnik za vzgojitelje in starše predšolskih otrok*. Mengeš: Izolit.
10. Grosman, M. (2003). Pomen branja za posameznika in širšo družbo. V M. Blatnik Mohar (ur.), *Beremo skupaj. Priročnik za spodbujanje branja* (str. 10–12). Ljubljana: Mladinska knjiga.
11. Grosman, M. (2004). *Zagovor branja. Bralec in književnost v 21. stoletju*. Ljubljana: Sophia.
12. Grosman, M. (2006). *Razsežnosti branja*. Ljubljana: Karantanija.
13. Hanuš, B. (2003). Različne oblike spodbujanja branja pri nas. V M. Blatnik Mohar (ur.), *Beremo skupaj: priročnik za spodbujanje branja* (str. 146). Ljubljana: Mladinska knjiga.
14. Haramija D. (2017). Književnost v predšolskem obdobju. *V objemu besed: Razvijanje družinske pismenosti*. Maribor: Univerzitetna založba Univerze.
15. Haramija, D. (2020). Predgovor. V D. Haramija (ur.), *Gradniki bralne pismenosti: teoretična izhodišča*. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru, Pedagoška fakulteta.
16. Haramija, D. in Ivanuš Grmek, M. (2020). Gradniki bralne pismenosti. V D. Haramija (Ur.), *V Gradniki bralne pismenosti: teoretična izhodišča* (str. 5–28). Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru, Pedagoška fakulteta.
17. Haramija, D. (Ur.), *Bralna pismenost v predšolski vzgoji in izobraževanju* (str. 113–122). Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.

18. Haramija, D. in Barič, J. (2020). 3. gradnik: Razumevanje koncepta bralnega gradiva. V D. Haramija (ur.), *Gradniki bralne pismenosti: teoretična izhodišča* (str. 81–106). Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru, Pedagoška fakulteta.
19. Haramija, D. in Vilar P. (2017). Bralna kultura kot pomemben dejavnik razvoja bralne pismenosti. *Otrok in knjiga* 98 (str. 5–16).
20. Hmelak, M. (2017). Pomen sodelovanja vzgojiteljev in staršev pri spodbujanju razvoja bralne pismenosti. V D. Haramija (Ur.), *Bralna pismenost v predšolski vzgoji in izobraževanju* (str. 113–122). Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
21. Jamnik, T. (2012). *Spodbujanje družinskega branja v vrtcu*. Ljubljana: Društvo bralna značka Slovenije – ZPMS.
22. Javrh, P. (2011). Spoznanja iz prakse izobraževanja za pismenost. V Javrh, P. (ur.), *Obrazi pismenosti: spoznanja o razvoju pismenosti odraslih*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
23. Jenko, N. (2016). *Struktura in razvoj bralne pismenosti učencev v prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom*. Doktorska dizertacija. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta. Pridobljeno: <http://pefprints.pef.uni-lj.si/3973/1/DizertacijaJenkoCD.pdf>
24. Klemenčič, E. in Plamen V Mirazchiyski: *Mednarodna raziskava bralne pismenosti (IEA PIRLS 2021)*. Nacionalno poročilo – prvi rezultati. Pedagoški inštitut, 2023.
25. Knaflič, L. (2003). Vzgoja bralca v družini. V N. Bucik, T. Jamnik, I. Lukan Matko, N. Požar-Matijašič in S. Remškar (ur.), *Beremo skupaj: priročnik za spodbujanje branja*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
26. Knaflič, L. (2009). Družinska pismenost v predšolskem obdobju. *Branje za znanje in branje za zabavo*. Ur. Livija Knaflič in Nataša Bucik. Ljubljana: Andragoški center.
27. Kropp, P. (2000). *Vzgajanje bralca: naj vaš otrok postane bralec za vse življenje*. Tržič: Učila.
28. Licardo, M. in Haramija, D. (2017), Uvod. V M. Licardo in D. Haramija (ur.), *Kako razvijati družinsko pismenost v predšolskem obdobju*. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
29. Marjanovič Umek L., Kranjc, S., Fekonja, U. (2006). *Otroški govor: razvoj in učenje*. Domžale: Izolit.
30. Marjanovič Umek, L. (2018). Družinsko branje kot socialni kontekst za razvoj in učenje otrok. *Vzgoja in izobraževanje: revija za teoretična in praktična vprašanja vzgojno-izobraževalnega dela*, 49(3/4) (str. 62–65).
31. Matko Lukan, I. (2009). Kako beremo z otrokom. *Branje za znanje in branje za zabavo*. Ur. Livija Knaflič in Nataša Bucik. Ljubljana: Andragoški center.
32. Meden, A. (2014). Kako do boljše bralne pismenosti – predlogi staršev. V M. Miklavčič in A. Berle Lakota, *Za dvig bralne pismenosti: zbornik prispevkov strokovnega tematskega razgovora na Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport* (str. 41–44). Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Zavod RS za šolstvo.
33. Medved Udovič, V. (2011). Prehod med vrtcem in šolo, pot k bralcu in bralci. V V. Medved Udovič (ur.), *Šola na obronkih slovenščine: metodološki in didaktični vidiki poučevanja slovenščine kot drugega ali tujega jezika v Furlaniji Julijski krajini* (str.

- 23–37). Trst: Državna agencija za razvoj šolske avtonomije, Območna enota za Furlanijo Julijsko krajino.
34. Merga, K. M. (2017). Interactive reading opportunities beyond the early years: What educators need to consider. *Australian Journal of Education*, 61(3), (str. 328–343).
 35. Mlakar, I. (2009). Vloga knjižnice. V M. Blatnik Mohar (ur.), *Beremo skupaj: priročnik za spodbujanje branja* (str. 90–91). Ljubljana: Mladinska knjiga.
 36. Možina, E. (2000). *Pismenost odraslih v Sloveniji. Raziskovalno poročilo*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
 37. Mullis, I. V. S., von Davier, M. Foy, P., Fishbein, B., Reynolds, A. R., in WRY, E. (2023) *PIRLS 2021 International Results in Reading*. Boston College, International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA). Dostopno: <https://timssandpirls.bc.edu/pirls2021/frameworks/>
 38. *Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030* (2019). Ljubljana: Ministrstvo za znanost, izobraževanje in šport ZRSŠ. Dostopno: <https://www.gov.si/novice/2020-01-15-nacionalna-strategija-za-razvoj-bralne-pismenosti-za-obdobje-2019-2030/>
 39. Nolimal, F. (2013). Spodbujanje razvoja bralne pismenosti v vrtcih in osnovnih šolah. *Vzgoja in izobraževanje XLIV* (str. 2–3), (str. 8–15).
 40. Nolimal, F., Cankar, G., Doupona, M., Marentič Požarnik, B., Pečjak, S. in Potočnik, N. (2014). *Opolnomočenje učencev z izboljšanjem bralne pismenosti in dostopa do znanja: evalvacijsko poročilo projekta*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s <http://www.zrss.si/pdf/Evalvacijsko-poročilo-bralna-pismenost-2014.pdf>
 41. Pečjak, S. (2003). Porajajoča se pismenost. V: *Beremo skupaj. Priročnik za spodbujanje branja*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
 42. Pečjak, S. (2010). *Psihološki vidiki bralne pismenosti: od teorije k praksi*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
 43. Pečjak, S., Bucik, N., Gradišar, M. in Peklaj, C. (2006). *Bralna motivacija v šoli: merjenje in razvijanje*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
 44. Pečjak, S. in Potočnik, N. (2011). Razvoj zgodnje pismenosti ter individualizacija in diferenciacija dela v prvem razredu osnovne šole. V F. Nolimal (ur.), *Bralna pismenost v Sloveniji in Evropi* (str. 23–37). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport.
 45. Pulko, S. in Zemljak Jontes, M. (2017). Razmisleki o načinih razvijanja jezikovne zmožnosti predšolskih otrok. V D. Haramija (Ur.), *Bralna pismenost v predšolski vzgoji in izobraževanju* (str. 47–56). Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru, Pedagoška fakulteta.
 46. Skubic, D. (2012). Stališča vzgojiteljev do zgodnje pismenosti v Sloveniji. *Revija za elementarno izobraževanje*, 5(2/3), (str. 153–166).
 47. *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. (2000). Ljubljana: DZS.
 48. Šterman Ivančič, K. (2019). *PISA: Nacionalno poročilo s primeri nalog iz branja*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
 49. Šterman Ivančič, K. IN Štremfel, U. (2020) Assessment policy and practice of Slovenia. V Harju-Luukkainen, H., Mcelvany, N., in Strang, J. (ur.). *Monitoring student achievement*

in the 21st century: European policy perspectives and assessment strategies. Cham: Springer.

50. Thompiks, G. E. (2003). *Literacy for the 21st century* (3. izdaja). Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall.

51. Vonta, T. (2003). Različne oblike spodbujanja branja. V M. Blatnik Mohar (ur.), *Beremo skupaj: priročnik za spodbujanje branja* (str. 148–149). Ljubljana: Mladinska knjiga.

8 PRILOGE

ANKETNI VPRAŠALNIK ZA STARŠE

Spoštovani starši!

Sem Barbara Radek, vzgojiteljica v vrtcu Najdihojca pri OŠ Hajdina, in pišem raziskavo z naslovom Družinsko branje in razvoj pismenosti v predšolskem obdobju, ki bo objavljena v strokovni reviji Realka. Zanima me Vaš pogled na bralno in družinsko pismenost. Z rešeno anketo bi mi zelo pomagali pri moji raziskavi. Zagotavljam Vam, da je anketa anonimna in da bom rezultate uporabila le v raziskovalne namene. Anketo rešujete tako, da obkrožite črko pred odgovorom, ki za vas najbolj drži, pri vprašanju, ki nima podanih odgovorov, pa jih napišete sami na dane črte pod vprašanjem. Upam, da boste ugodili moji prošnji in mi v čim večjem številu pomagali pri raziskavi. Za Vaš čas in sodelovanje se Vam najlepše zahvaljujem.

Prosim Vas, če izpolnjeno anketo oddate v škatli, ki bosta postavljeni pri obeh glavnih vhodih v vrtec. Na škatlah bo pisalo »anketa«.

Lep pozdrav,
Barbara Radek

1. Kdo najpogosteje pri vas doma v družini bere otroku?
 - a) mati
 - b) oče
 - c) stari starši
 - d) drugi svojci
 - e) drugo: _____

2. Kako pogosto berete otroku?
 - a) vsak dan
 - b) 1-krat do 2-krat na teden
 - c) 2-krat do 4-krat na teden
 - d) občasno
 - e) ne beremo

3. Kdaj običajno berete otroku?
 - a) zvečer pred spanjem
 - b) popoldne
 - c) ne berem
 - d) drugo: _____

4. Koliko časa navadno berete otroku?
 - a) do 10 minut
 - b) 10–15 minut
 - c) več kot 30 minut

d) ne beremo

5. Katero zvrst literature največkrat berete otroku?
- a) slikanico (knjige in pravljice, ki se jih spomnim iz otroštva – to so klasične pravljice)
 - b) moderne pravljice (to so sodobne pravljice z novejšimi, še živečimi avtorji)
 - c) pesmi
 - d) knjige, v katerih nastopajo junaki iz risank (npr. Nodi, Franček)
 - e) otroške revije (Cicido, Ciciban, Zmajček)
 - f) drugo: _____

6. Kaj za vas pomeni kvalitetna in kakovostna knjiga (npr. ima veliko ilustracij, je poučna, ima nauk, ima veliko/malo besedila ...)?

7. Naštejte po vašem izboru vsaj tri najbolj kvalitetne in kakovostne slikanice, ki se zdijo primerne za vašega otroka:

Napišite starost vašega otroka: _____

8. Ali se z otrokom pogovorite o prebrani vsebini?

- a) vedno
- b) nikoli
- c) občasno

9. Kako pogosto z otrokom obiščete knjižnico?

- a) tedensko
- b) 1X na mesec
- c) nekajkrat na leto
- d) knjižnice ne obiskujemo

10. Na osnovi česa izberete knjigo, ki jo boste prebrali otroku?

- a) sam/-a jo izberem
- b) otrok jo izbere
- c) po priporočilu drugih
- d) drugo: _____

11. Kako pomemben se vam zdi pomen družinskega branja za razvoj otrokove pismenosti? Ocenite na lestvici od 1-5 (ocena 1 pomeni najnižjo oceno; ocena 5 pomeni najvišjo oceno).

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

12. Kako Vi kot starš doživljate skupno družinsko branje z otrokom?
- a) kot nekaj lepega, prijetnega
 - b) kot sprostitev, umiritev
 - c) povezanost oz. druženje med staršem in otrokom
 - d) kot nekaj obremenjujočega
 - e) drugo: _____
13. Ali menite, da mora otrok pred vstopom v šolo poznati črke, znati brati, pisati?
- a) da
 - b) ne
14. Kdaj se največkrat pogovarjate z otrokom?
- a) v avtomobilu na poti iz vrtca
 - b) med igro
 - c) med nakupovanjem
 - d) ob hišnih opravilih (pospravljanje, kuhanje)
 - e) na sprehodu
 - f) drugo: _____
15. Ali se vam zdi pomembno za pismenost, da vaš otrok prepozna v okolju napise, kot so lekarna, pošta, ime trgovine, ime časopisa, imena na letakih ...
- a) da
 - b) ne
16. Ali menite, da vaš otrok občuti ugodje ob branju knjig?
- a) da
 - b) ne
17. Vaš spol:
- a) moški
 - b) ženski
18. Vaša izobrazba:
- a) dokončana osnovna šola
 - b) dokončana srednja šola
 - c) dokončana višja strokovna šola
 - d) dokončana univerza ali več
19. Število otrok v družini: _____

Hvala za sodelovanje!